Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...21-һээ гарана. | № 83 (18106) | 1989 оной апрелиин 9, воскресени | Сэн 3 мүн.

...ИГЭЛ НАЙДАЛАЙ АРГА БОЛОМЖО ҮРГЭДЭНЭ

...М. С. ГОРБАЧЕВОЙ *албанай хэрэгээр Великобританида ябалгань түгэсэбэ*

...(ТАСС). КПСС-эй ...льна секретарь ...овано Советэй ...Туруулэгшэ М. С. ...ибанай хэрэгээр ...р ябалгань хүн...зурхэнэй оршон ...ороо. Энэ бо...ез удха түгэс...ю. Темэйн эрь...ой болоһон бүхы ...ниимэ оршон бай...н байгаа. Совет...тарилсаануудта ...асуудалнуудд ...Майжаруулха хэ...ндэлэг хүсэнүүд...энэшье нюуна...ямта гансашье ...бэшэ, мүн ниитэ ...шоорондын үргэн ...СССР-эй болон ...оронодохи хөөрэл...д шаяар ехэ бо...ндэ диилэнэй хү...

...нэлбэрилэгшэтэй ...Лондоной си...ой советдэ — ...ний зел соо суг...ны. Англиин толь...ниитын ба ажел ...ой булэгөөрхидэй ...ой эмэ хөөрэлдөө...Бүгэмжэтэй һайн ...болоо бэзэ гэ...байланиинь элеэр ...ибан эуун жөлэй ...ниидэлэл ороной ...ой бүхы ехэ үи...ой гэршэнь ба ха...ибайнан. Мүнөөшье ...суудалнууд шиид...Орон дотороо ...ибалгуулжэ байһан ...ехэ хубилалта...ой дэлхэй дээрэ ...политическэ ...ийда Баруунай ...ой хундэтэй три...ой хүсэнийнь ' үгтэбэ

...ундэндэ пордэ...ой намгантаяа айл...ой байба. Хүндэтэ...ой срохьечь тэ...ой сгарейшинэ...ой хуулаа. Диплом...ой өөлэгтэ эмхи...ой топойлогшод, ...ой социалис оронуу...ой хийдүд эол соо

...ой мэдэлгөй подиу...ой Горбачев, Р. М. ...ой Тэтчер, Д. Тэт...ой нуринуудые эээл...ой Союзай ба Ве...ой Гимнүүд гүй...

...ой Зориг хүсэл баатар...ой эбталга:
Ульгам арюун үһандэ...
Умбан, шунган жаргал...
Уян хонгор нахандаа...
Урма соргой ябаа!
...ой эбталга:
Сэлмэг һайхан агаарта...
Сэзэжэ дотор һонорхо...
Сэнгүү солбон отрдэ...
Сэдьхэл эүрхэн омогт...
...ой эбталга:

...ихиповагай концерт. 17.0...
...пасность» фестивалин...
...мтата фильмүүд. 18.1...
...офессор Янкелевичэй ...
...15—Баримтата фильм...
...15—«16-тай ба тэрэнэй...
...нахатайшуулда». 21.0...
...мгалан нюирсогты, ...
...ул!» 21.15—Эрдэм ...
...лгын дамжуулга. 22.0...
...эмэ. 22.50—Эрдэм ...
...лгын дамжуулга. 01.0...
...А-гай мэргэжэлтэ баскет...
...тнуудай дунда США-...
...ипионат.

САГАИ УЛАРИЛ

...еспубликын зарим ...
...дта шиинг нойтон ...
...хо. Баруун хойноһоо ...
...дын 5—10 метр хүсэтэй...
...хилха. Байгал шадарай...
...гудта 2—7, бүсад районуд...
...6—11 градус дулаан б...

...ЛААН-УДЭДЭ зарим ...
...эханаар шиинг нойтон ...
...ка. Баруун хойноһоо ...
...5—10 метр хүсэтэй...
...хилха. Үдэрэй 8—10 ...
...дулаан болохо.
ПРЕЛИИН 8—9-дэ ...
...агуудта бүгаханаар ...
...гон ороо. Баруун тэ...
...эханаар һалхилха. Хө...
...й районуудта һуниин...
...1 градус хүртэр хүй...
...этөө 3—8 градус дуу...
...эд нютагуудта һуниидөө...
...іус дулаанаар 4 градус ...
...р хүйтэн тохоо, үдэрэ...
...4 градус дулаан болого...
...эгдэнэ.

Редактор
Р. Б. БАРМАЕВ.

...ЙН АССР-эй
...ЭЙ СОВЕДЭЙ
...ИУМ ДЭ

...зобоохо зүйлнүүд бии. Дэлхэйн хамтарал хоёр политикын үүлзуурта үсрэнэхэй. Юрэнхы дээрэнь хэлэхэдэ, нэгэниинь үнгэрһэн жэлнүүдһээ хүрэжэ ирэһэн хүсэ хэрэглэхэ политика болоно. Нүгөөдэ политикань һаял бүрилдэжэ байна. Дэлхэйн нэгэн бүхэли ба нэгэ нэгэнһээ дулдыданги байдалай элирхэйлгэдхэдэ нимэ политика бүрилдэнэ. Ниитэ хүн түрэлтэнэй аша түйые ба үнэтэ шухаг зүйлнүүдые гол шухалада тоолохо гээшэ тэрэнэй гол эрилтэ болоно. Бидэ хуушарһан бодолнуудые, заншалта нэгэ янзын зүйлнүүдые дабаха замда батаар гараабди. Энээнэй ашаар хубилган шэнэдхэлгэ ба шэнэ бодомжо, тэдээндэ үндэһэлэн дотоодын ба гадаадын политика бии болоо. СССР шэнги орон тухай хөөрэлдөөнэй болоходо, хаа хаанагүй юрэ бүсын һонирхол үүсхэһэн, уласхоорондын байдалда, мүн дэлхэй дээрэхи политическэ оршон байдалда нүүдэлэн байна гээшэ.

Манайда бэелүүлэгдэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгээр һонирхохо ябадал мүнөөшье бууранагүй. Хэрэг байдалнай ямар гээшэб, хубилган шэнэдхэлгэ саашадаа хайшан гэжэ бэелүүлэгдэхэб, тэрэ ямар арга боломжонуудтайб гэжэ намһаа дуулаха һанаатайт гэжэ би оилгоноб.

Хубилган шэнэдхэлгэ гээшэмнай олон удаан жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэхэ ехэ хэрэг. Тэрэнние хэншье гэдэргэнь тэхэрюулхэгүй. Арад зомнай хуби заяагаа хубилган шэнэдхэлгэтэй батаар холбоонхой. Манай бүхы түүхэдэ үзэгдөөгүй демократическа оршон байдалда үнгэрһэн, СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта хадаа дүрбэн жэлэй саада тээ шэлэһэн замһаа совет хүнүүд хадуурхые һанангүй гэжэ хэрүүлаа. Олон ондоо һанамжанууд, ниитын ба гүрэнэй хэрэгүүдээр ехээр һонирхохо ябадал, олондо мэдээсэхэ ябадалые хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ ба хамгаалха эрмэлзэл, ондо ондоо бодомжонууд болон дурадхалнууд, хэрэг ба үгэ хоёрой хоорондо дахин алгасаа гаргуулхагүй тухай анхарал оролдолго — эдэ бүгэдэ барандаа хубилган шэнэдхэлгын ехэ туйлалтанууд, үргэн ниитэ зонноор дэмжэгдэдэг байлгын гэршэ болоно. Эдэ һунгалтанууд дээрэ КПСС арад зоной эүгһөө ехэ дэмжэлгэдэ хүртэһэн байна.

Хубилган шэнэдхэхэ хэрэг эхилжэ байхадаа, тэрэ орёо хүшэр ба юрэ бүсын байха гэжэ уридшалан мэдээ һэмди. Энэмнай бүхы обществые һайса «һэжэрхэ» гэжэ ойлгоһон байгаабди. Гол шухала асуудалда бидэ алдуу хээгүйбди. Орон доторнай политическэ, экономическа, социальна, сэдьхэл бодолой талаар олохон шиидхэгдэхээр асуудалнууд хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ үедэ элирһэн байна. Тэдэнние шиидхэхэн тула бүри шэнэ хандасанууд ба шиидхэбэринүүд хэрэгтэй, ухаан бодолой ба бодото ехэ хүдэлмэри ябуулагдаха эзэргтэй.

Иимэ ушар байдалда шиидхэгдэгүй асуудалнууд ба бэрхэшээлэнүүд зайлашагүй гаража ерэнэ. Ажабайдалай ёно заншалнуудта, ажалда, эрхэтэнэй уялгада хандака талааршье гүнзэгы ехэ хубилалтанууд болоно ха юм.

Обществодо демократи нэбтэрүүлхэ — ажабайдалай шэнэ түхэл янзанууд тээшэ зам бидэ эсэслэн ба бусалтагүйгөөр шэлээ гээшэбди. Хүнүүдэй өөрыгөө дүүрэнээр харуулхын, эрхэ сүлөөтэйгөөр бодомжолхын тула тэрэ эрхэ байдал байгуулха, байгуулжа эхилээ гэжэ бидэ этигэнэбди. Анхаһаа хойшо социализмда хабаатай байһан үнэтэй сэнтэй зүйлнүүдые — социальна талаар хамгаалгдэнги, үнэн зүб байлга, үйлэдбэриин ба хүнүүдэй энэрхы шэнжэтэй харилсаанууд гэхэ мэтые элирүүлхэ арга тэрэ олгоно. Тиихэдээ манай уг зорилгонууд болон соёлой-түүхын ёно заншалнуудһаа уламжалан гараһан, мүн гүрэнүүдтэ мэдэрэгдэһэн хүнүүдтэ алибаа юумэн тухай мэдээсэлгын эгээл ехэ хэмжээндэ хүрэхэ гэжэ һанабди.

Имагтал демократи нэбтэрүүлһэнэй ашаар һайн, эршэмтэй экономико байгуулжа болохо гэжэ М. С. Горбачев үгэеэ үргэлжэлүүлээ. Хүдөө ажахыда елбэдэн захирха гуримые болюулха тухай хэлэгдэнэ. Арендынэ харилсаануудай элдэб түхэл янзануудые хэрэглэнэхэй ашаар таряашан-эзэнэй нэрэ хүндэ, газар, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд болон ажалайнгаа үрэ дүнгүудые мэдэжэ байха эрхэнь һэргэгдэнэ. Гансашье хүдөө ажахыда бэшэ, мүн ороной социально-экономическа бүхы үзүгжэлтын, манай общество хүгжөөлгын хараа шугамда баталан абтаһан шиидхэбэринүүд шухала удха шанартай юм. Нацинууд хоорондын харилсаануудай талаар ехэ юумэ хэхэ болоноб. Совет общество дотор боложо байһан үйлэ хэрэгүүдтэ манай федеративна гүрэнэй дадаха үедэ бидэ энээнние хэхэ байнабди. Хүсэтэй түбтэй байха, союзна республикануудые хүсэтэй болгохо гэһэн манай гол ёнон манай бүхы ерадуудай дура зоригые харуулна гээшэ.

Политическэ байгуулалтын реформо хадаа эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ, манай бүхы үүсхэлнүүдые бэелүүлхэ хүсэтэй эрхэ нүхэсэл болоно.

Иихэдээ бидэ үнгэрһэн жэлнүүдэйнгээ байдалһаа нургаал абаад, хуулида, эрхэтэдэй харюусалгада, тэдэнэй эдэбхи үүсхэлдэ ба һүбэлгэн ябуулгада, совет социалис патриотизмда, мүн хүнэй нэрэ хүндые дээшэнь үргэхэ уг зорилготой социализмын аша туһада үнэн сэхэ байлгада түшэглэдэг нээмэл, демократическа шэнжэтэй, эрхэ сүлөөтэ общество байгуулна гээшэбди. Совет обществодо демократи нэбтэрүүлгэ хадаа уласхоорондын хэрэгүүдтэшье үнэн сэхэ ябуулгануудай демократическа ёнонуудые батадхалгатай эзэргэ ябуулагдана. Манай орон доторнай хуули ёното гүрэн байгуулха хараа шугам гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудта эрхэн үүргые дээшэлүүлхэ шэглэлтэй тудалдадаг. Дэлхэйн экономикодо СССР-ые бүри ехээр хабаадуулха гээд манай экономическа реформоор хараалагдана. Энэмнай ёнотой дэлхэйн дэлгүүр бүридхэлгэдэ, дэлхэйн экономическа шэнэ гурим байгуулгада туһа болохо аабза.

Һүүлэй жэлнүүдтэ дайнай һүүлээрхи түүхын һүүлшэн хуудые хааха, шэнэ, амгалан үе сагта орохо бодото арга боломжо бии болоо.

Нью Йоркдо ООН-ой Генеральна Ассамблей дээрэ шэнэ политическэ бодомжын үндэһэ һүүри ба бодото тобшололнууд юрэнхы дээрээ найруулагдаһан байгаа гэжэ тэрэ һанаулаа. Сүлөөтэйгөөр шэлэлгын гол ёнонуудай, аша туһануудай тэнсүүриин үндэһэ һүүри дээрэ бүү зэбсэгүүдэй нөөсэнүүдые хороолын ба сэрэгэй зүрилдөөе бага болголгын эрхэ байдалда амгалан ёнонай гүрим байгуулха арга боломожнууд тухай һүүлэй жэлнүүдэй дүй дүршэл харуулна гэжэ М. С. Горбачев хэлэб.

1989—1990 онуудай туршада Зэбсэгтэ Хүсэнүүд 500 мянган хүнөөр гэхэ гү, али тэдэнэй ниитэ тооһоо 12 процентээр хороогдохо юм. Энээн тухай би урданьшье хэлэһэн байхэб. Сэрэгэй бюджет 14 процентһээ ехээр, харин бүү зэбсэг гаргалга 20 процент шахуугаар бага болгогдохо юм. Энэ программые бидэ бэелүүлжэ эхилээбди. Сэрэгэй зорилгоор «баяжуулагдаһан» ураан үйлэдбэриилгэ байгша ондо болюулха гэһэн шиидхэбэри бидэ һаяхан абаабди гэжэ, энэ ушар һамбаашалан, тааналта мэдээсэхые хүсэнэб. Буу зэбсэгэй плутони болбосоруулха промышленна реактор 1987 ондо хааһан байнабди. Харин мүнөө тэрээндээ нэмэжэ байгша болон ерэхэ жэлдэ үшөө иимэ хоёр реактор хааха гэжэ түсэблэнэбди, тэрэнэй тулада ямаршье шэнэ хүсэнүүд ашаглалгада оруулагдахагүй юм. Буу зэбсэгтэ хэрэглэгдэдэг тэһэрхэ материалнуудые үйлэдбэриилгэ гүйсэд дүүрэнээр болюулха үшөө нэгэ томо алхам энэмнай боложо үгэнэ.

Улаасхоорондын политикые дайн дажарта бэлдэлгэһээ холо болгохо шухалын шухала асуудал гэхэдэ, химическэ буу зэбсэг үгы хэлгэ болоно. Нэгэ талаһаа тэрэнние үгы хэнэн ба уласхоорондын конференци дээрэ тус асуудал табиха үүсхэл гаргаһан Великобританиин хараа бодолые сэгнэнэбди. Маанадта хоёр талын харилсаа холбоон муу бэшээ табигданхай юм. Манай экспертнүүд Портон-Дуандахи Британиин эрдэм-шэнжэлэлгин түбтэ хүрөө, харин танайхид манай түбые хараһан байна. Химическэ буу зэбсэг үгы эхэ объектын барилгые бидэ дүүргээбди, ткигэжэ ойрын сагта танай түлөөлөгшэдые урихаа байхабди. Химическэ буу зэбсэгые бүрин гүйсэдөөр хорихо ба үгы хэхэ тухай бүгэдые хабаадуулха уласхоорондын конвенциие ойрын сагта баталан абахын тула Советскэ Союз үсэд нэтэрүүгээр ороллдохо юм.

Сэрэгэй үйлэдбэри хороохо талаар хэдэ хэдэн шухала шиидхэбэринүүдые бидэ абаабди. Оборонно промышленностиин заводууд болон конструкторска бюронуудай горитой хубинь, тэрээнтэй холбоотой эрдэм наука хүн зондо хэрэгтэй эд бараа, аграрна секторта, хүнгэн ба эдээ хоолой промышленностьда хэрэгтэй машина, түхеэрэлгэ болон бусад зүйлнүүдые үйлэдбэриилгэн гаргалгада элсүүлгэдэнхэй. Сэрэгэй-транспортна авиациин горитой хубинь арадай ажахын ашаа зөөлгэдэ хабаадуулагданхай, Өөрынгөө сэрэгэй ажал ябуулгые нюухагүй, олондо мэдээсэхэ талаар хэдэ хэдэн томо алхамуудые Советскэ Союз хэлэн байна. Өөрынгөө оборонно бюджет тухай мэдээнүүдые ойрын сагта тунхаглахабди гэжэ бидэ мэдүүлээ бэлэйбди. Энээнние шэнэ Верховно Совет бэелүүлхэ болоно. Совет түхэригэй андалдаанай сэнгэй тодорхойлогдоогүй байһан ушар баруунайхидай сэрэгэй гаргашануудтай манай гаргашануудые үнэн зүбөөр сасуулан хараха ябадалда бэрхэшээл ушаруулна. Тиимэһээ өөһэдынгөө мэдээнүүдые тэдээнтэй адлирхуулгаар харуулха арга бэдэрнэбди.

Манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй тоо тухай хэлэхэ болоо һаа, иимэ юумэ мүнөө мэдээсэхэ аргатай байнаб. Байгша оной январиин 1-нэй байдалаар, тэрэнэймнай тоо 4 миллион 258 мянган хүн, тэрэ тоодо Хуурай газарай сэрэгүүд — 1 миллион 596 мянга, Далайн-Сэрэгэй хүсэнүүд — 437,3 мянган хүн болоно. Үлөөшэнь ракетнэ сэрэгүүд, ПВО-гой, ВВС-эй сэрэгүүд, оперативна ба материально-техническэ хангалгын хүсэнүүд болохо юм. Манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые нэгэ талаһаа хороохоной ашаар тэдэнэй ниитэ тоо 1990 оной эсэстэ 3 миллион 760 мянга түхай болохо байна. Жэшээлхын тула: национальна гвардиин (манайда иимэрхүү хубинь Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бүридэлдэ ороодог юм) оруулалсан, США-гай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ниитэ тоо 3 миллионһоо дээшэ болохо юм. Тиихэ зуураа США-гай Далайн-Сэрэгэй хүсэнүүд, Советскэ Союзайхида орходоо, 2-һоо дээшэ дахин ехэ болоно. Варшавска Договорой эмхиин ба НАТО-гай Европодохи сэрэгэй хүсэнүүд түхай мэдээнүүдые бидэ тунхаглаха һэмди. Тэдэнэй тоогоороо адлирхуу байна гэжэ тэдэ харуулна.

Хэрбээ Варшавска Договорой эмхиин ба НАТО-гай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые бүхыдэнь эжшээлхэ болоо һаа, ядерна стратегическэ хүсэнүүдые оруулалсан, Варшавска Договорой эмхиин хүсэнүүд иимэ байна: 5 миллион 300 мянган хүн, 10 5 мянган самолет, 4200 сэрэгэй вертолет, 80 мянган танк, уһан дээгүүр тамардаг 160 томо корабльнууд. Танкһаа бэшэ эдэ бүхы дүнгүүдэй талаар НАТО Варшавска Договорой эмхиие булидаг байна. Богонёор хэлэбэл, «совет сэрэгэй аюул» гэгшэнээ ойха ябадал ямаршье үндэһэ һуриргүй байна ха юм.

Хэнэйшье мэдэһээр, бидэ буу зэбсэг хураяха хэрэгтэ ямаршье үндэһэ баримтагүй хооһон хөөрэлдөөнүүдые бутуруушаадаг гэшэбди. Нэгэ асуудал шиидхэхэ ябадалые нүгөө асуудал шиидхэлгэнээ дулдыдуулха ушарые бидэ бурууушаадаг байнабди. Тэдэ эзэмнай хэлсээнэй ябуулгануудые эмхидхэлгын лэ асуудал болоно гээшэ ааб даа. Манай үе сагта үнэн дээрээ бухы юумэн холбоотой байдаг гээшэ.

Юуб гэхэдэ, хэрбээ, жэшээнь, НАТО-гай ядерна тактическа буу зэбсэгүүдээ «шэнэлхэ» ябадал хэхэ болоо һаань, Венскэ хэлсээнүүдэй ябасада, этигэл найдабаринн хэмжээнүүдтэ, Европодохи бухы оршон байдалда тэрэнэй нүлөөлэнгүй байха аргагүйдэнь һэжэглэнгүй байжа болоногүй. Дундуур ба дутын зайда хэрэглэгдэдэг ракетэнүүд тухай договорой талаар туйлагдаһан юумэнэй ехэнхинь бууруу һурэхэ байна ха юм.

СССР-эй ба США-гай, Варшавска Договорой ба Хойто-Атлантическа Холбооной Далайн-Сэрэгэй хүсэнүүдые хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ гаг хүрэжэ ерэ гэжэ бидэ этигэнэбди. Совет ба американ стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые 50 процентээр хороохо тухай асуудал Холбоото Штадуудтой манай зубшэхэ зүйлэй түрүүшын һуурида байһан зандаа. Ямаршье сагта хөөрэлдөөгөө дахин эхилхээр бидэ бэлэмбди.

Гуманитарна асуудалнуудай ба хүнэй эрхэнүүдэй талаар конференцинууд Европын хүгжэлтын үргэн оршондо томо үйлэ хэрэг болохо байгаа. Тэдэнэй дундаһаа түрүүшынхинь — мэдээсэлэй хуралдаан Лондондо хэдэн неделин һүүлээр эхилхэ, харин эсэсэйнь Москвагай конференци 1991 ондо үнгэрхэ байна.

Адли тэгшэ эрхын эрхэ байдалда имагтал ниитын хүсэл оролдлгоор дэлхэйн экономикодо һандарал хосороһоо зайсажа болохо байна. Хэрбээ үндэһэн шухала ба үнэн сэхэ шиидхэбэринүүдые бэдэрэлгэ хойшолуулдаг, баага сага юумээр һанаагаа амардаг байгаа һаа, иимэ хосороло байдал ушаржа магад. Байгаали хамгаалха талаар Советскэ Союз бии байгаа хэлсээнүүдэй ба уласхоорондын программануудай хэмжээн соо нарин нягтаар хүдэлхэ, мүн мүнөө болотороо тэрээндэ хабаадаггүй зариманданьь ойрын сагта хабаадагдаг болохо юм.

Үгынгөө түгэсхэлдэ М. С. Горбачев совет-британ харилсаануудта һайн хубилалтанууд боложо байна гэжэ тэмдэглээд, бухы британ гэр бүлэнүүдтэ зол жаргал, һайн һайханиие, амгалан тайбан байдал хүсэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр премьер-министр М. Тэтчер мэдүүлгэ хэһэн байна. Тэрэ иигэжэ хэлээ:

Господин Горбачев! Агуусехэ ороной хүтэлбэрилэгшэ болохо Таниие Великобританида үргэн ехээр хүндэлдэг юм. Өөрынгөө ороной ерэ̀эдүйе хубилгахын ба бухыдеэ дэлхэйдэ гүнзэгы нүлөө үзүүлхын тула хэрэгтэй болодог хандалгатай ба өөрын шэнжэ шэнэртай өөрсэ хомор хүнүүдэй нэгэн гэжэ Таниие бидэ тооноһодын. Советскэ Союзда мүнөө боложо байгаа асари ехэ хубилалтанууд тухай Та хэлээт, харин бидэ тэдэнэй хойноһоо ехэ анхаралтайгаар адаганабди, өөһэдынгөө зорилгонуудые шиидхэлгэдэ таанадай амжалта туйлахые үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди. Юуб гэхэдэ, совет арадай бүри һайн ажабайдалые Танай уридшалан харадагта бидэ этигэнэбди. Мүн тэрэшэлэн ехэ демократи, хүнэй эрхэнүүд ба танай орон дотор юумэ шэлэхэ сүлөө тээшэ хэһэн алхам бүхэнткай бидэнние дүтэ болгоно. Болото хэрэгэй талаар таанадта туһа хүргэхөөр бидэ алишье талааараа бэлэн гэгшэбди. Эндэ, Лондоной түбтэ, дүй дүршэлэй талаар дээрээ ахагүй хүдэлдэа наймаан ба экономико нэгэдэн сугларанхай юм. Имагтал эндэ танай экономическа реформоор ехэтэ һонирхохо ябадал ба энэ ябуулгадатнай хабаадалсаха тон ехэ хүсэл оролдолго обёорхо байхат.

Шэнэдхэн хубилгалгада ушаржа байгаа бэрхэшээлнүүд тухай Та хэлээ бэлэйт. Бэрхэшээлнүүдэй байһаниинь эли ааб даа, тэрэ тэдэнһай ходоо агууехэ үүсхэлнүүдтэй холбоотой байдаг ха юм. Эдэ бэрхэшээлнүүд дабагдаха байха гэжэ бидэ этигэнэбди, һүүлшын һунгалта энэ этигэлыемнай бүри батадхаа.

Манай аюулгүй байдал ба бэеэ хамгаалха ябадалые саг үргэлжэ хангаха эрхэ байдалда бүү зэбсэгүүдэй бүри багa байхыень бидэ һанал хүсэнэ гээшэбди. Дэлхэйн асуудалнуудые хүсэнэй аргаар бэшэ, харин хөөрэлдөөнэй аргаар шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ бидэ баһал тоолодог байнабди. Юртэмсын үргэн ехэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ бусадтай хамта бидэ баһал хүдэлхые хүсэдэг гээшэбди. Господин президент, Та ниитэ Европын гэр тухай хэлээ бэлэйт. Бидэ булгадаа энэ гэр соо аюулгүй байхые хүсэнэбди. Баруун Европын айха ябадал багa болоо, тиигэбэшье тэдэнэй эсэслэн үгы болохынь тула үшеол ута зам гаталха хэрэгтэй болоно. Һүүлэй үедэ айхабтар ехэшье, удха шанартайшье хубилалтанууд болоо, тиигэжэ бидэ энэ уг зорилгые туйлаха тээшэ дабшажа эхилээ гээшэбди.

Хэрбээ бидэ хүсэл эрмэлзэлээ, һанал бодолоо ба нэтэрүү ажал ябуулгаяа тэрэнэй түлөө харуулжа шадаа һаа, бидэ манай ерээдүйе байгуулжа, бүридхэжэ шадахабди. Энэ зорилгые бэелүүлгэ таанад эхилээбди гэжэ өөрынгөө гайхамшагта үгэ соо харуулаа ха юмта. Эндэ Танай хэлэһэн хүсэл эрмэлзэлнүүдэй бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ үдэрые бидэ тэсэжэ ядан хүлеэхэ болоноби.

Айхабтар ехэ анхаралтайгаар бидэ Танай хэлэһэн үгые шэнжэлэбди. Танда, бухы совет арадта али болохо амжалтануудые, һалбаран хүгжэлгэ ба бухы һанаһан юумэнүүдэйтнай бэелүүлэгдэхые хүсэнэбди.

Гилдхоллдо болоһон уулзалгын һүүлээр совет айлшад Виндзор—Англиин корольнуудай байдаг газар тээшэ ошобо. Лондоннһоо 37 километрэй зайда оршодог энэ замок гоё һайхан паркнууд болон ноб ногоон нуганнуудай дунда үндыһэн багашаг добуун дээрэ бодхоогдоһон байна.

М. С. Горбачев болон Р. М. Горбачевае Великобританиин королевэ Елизавета II, тэрэнэй нүхэр Эдинбургын герцог принц Филип уггаба. Бэе бэеэ мэндэшэлсэнэнэй һүүлээр Эдинбургын герцог хүндэлэлэй харуулай жагсаалай урдуур ябахыень М. С. Горбачевые урриба. Совет хүтэлбэрилэгшэ караулай начальнигай ород хэлэн дээрэ хэлэһэн амаршалгые хүлеэн абаба.

Советскэ Союзай Гимн эзэдлэнэ.

Хүндэтэ совет айлшанай хүндэдэ Великобританиин королевын эмхидхэһэн хоол барилгын һүүлээр М. С. Горбачев Виндзорой замогай эзэдтэй хани халуунаар хахасажа, Хитроу аэропорт тээшэ мордобо.

Ниидэхынь урда тээ аэропортдо совет хүтэлбэрилэгшые удэшэлгын баяр ёнолол болобо. Тэрээндэ королевын тусхайта түлөөлэгшэ, королевскэ дэндэ тушаалтадай лорд, Великобританиин премьер-министр Маргарет Тэтчер, тэрэнэй нүхэр Денис Тэтчер, гадаадын хэрэгүүдэй министр Джеффри Хау болон бусад тусхай тушаалтад хабаадалсаба.

Королевскэ ВВС-эй офицернүүдэй хүндэлэлэй харуул жагсаагдаа. Советскэ Союзай Гимн гүйсэдхэгдөө.

Михаил Горбачев болон Маргарет Тэтчер богонихон мэдүүлгэнүүдые хэһэн байна.

М. С. Горбачевтой хамта КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. Н. Яковлев, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо В. М. Каменцев мордолсобо.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
Ю. ЛЕВЧЕНКО,
В. ЧУКСЕЕВ,
Г. ШИШКИН.

ЛЕЙБОРИСТНУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭЙ УУЛЗАБА

ЛОНДОН. (ТАСС). Лондондохи Совет посольстводо М. С. Горбачев, А. Н. Яковлев гэгшэд лейборис партиин толгойлогшо Нил Киннoктой болон толгойлогшын орлогшо, «далда правительствын» дотоодын хэрэгүүдэй министр Рой Хэттерсли гэгшэдтэй хөөрэлдэһэн байна.

Эдэ оронуудай туд бүхэндэ, мүн бүхы дэлхэйн байдалда совет-британиин харилсаануудай болон М. С. Горбачевой энэ удаа албанай хэрэгээр ерэлгын удха шанарай асуудалнууд хэлсэгдэһэн байна.

Совет хубилган шэнэдхэлгые, тэрээнтэй холбоотой гадаадын политикые лейбористнууд һайшаана гээд Нил Киннок еорынгөө партиин хараа бодолые элирхэйлээ.

Тэдэнэр буу зэбсэг хураалгын зарим асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ, ядерна буу зэбсэг нарижуулха ба ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые сахижа, аюулгүй байдал хангаха политикые бурууушаадаг байһанаа эзэгаа. Хоёр партиин хоорондохи хөөрэлдөөн гансашье уласхоорондын асуудалнуудаар бэшэ, харин дэлхэйн худэлмэришэдэй худэлөөнэй асуудалнуудаар бэе бэедээ найдамаар хүгжэжэ байна гэжэ тэдэнэр тэмдэглэбэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, II Интернационалай байгуулагдаһаар 100 жэлэй ойе коммунистнууд болон социалистнууд сугтаа тэмдэглэхэ байгаа гэжэ М. С. Горбачев, Н. Киннок гэгшэд һанамжануудаа хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Уласхоорондын таһагые даагша В. М. Фалин ба элшэн сайд Л. М. Замятин гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

МОСКВАГАА БУСАБА

Великобританиин хүтэлбэрилэгшэдэй урялаар албанай хэрэгээр Великобританяар ябаад, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачев апрелиин 7-до Москвагаа бусаба. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Гүрэнэй Советэй ба Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро Русай урялаар хани ёноной албанай хэрэгээр Куба ошоно байгаа. Куба ошохо замдаа М. С. Горбачев Ирландиин Шеннон аэропортдо готтожо, дээдэ тушаалтадай совет-ирландиин түрүүшын уулзалга болоо һэн.

М. С. Горбачевтой хамта КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. Н. Яковлев, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо В. М. Каменцев гэгшэд ябалсаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, В. М. Чебриков, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, Д. Т. Язов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь О. Д. Бакланов, бусад нухэд М. С. Горбачевые аэродром дээрэ угтаһан байна.

Кубаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Камачо, СССР-тэ байдаг Великобританиин саг түүрэй эзэгэмжэтэ түлөөлэгшэ Н. Маршалл болон СССР-тэ байдаг Ирландиин саг зуурын эзэгэмжэтэ түлөөлэгшэ Д. Макинвар угтагшадай дунда байлсаа.

(ТАСС).

СУГЛААН БОЛОБО

1988 оной декабриин 10-да шэнэхэн байгуулагдаһан Банкнуудай бүхэсоюзна нэгэдэлэй гэшүүдэй суглаан апрелиин 6-да Москвада болобо. Урьһаламжын ехэ программануудые бэелүүлхэ хэрэгтэй болоо һаань, гүрэнэй, худалдаа наймаанай, инновационно болон кооперативна банкнуудай хүсэлэл ороллдолгонуудые нэгэдүүлхэ, совет, ниитын ба уласхоорондын эмхинүүдтэ банкнуудай аша туһые ба эрхэнүүдые хамгаалха үүргэтэй юм.

СССР-эй Промстройбанк, Москвагай, Ленинградай ба Тольяттиин худалдаа наймаанай дүрбэн томо банк, Казахстанай, Литвагай, Узбекистанай, Украинын, Белоруссиин, Москвагай, Ленинградай, Калугын, Новосибирскын ба Челябинскын 10 инновационно банк тус нэгэдэлые байгуулһан байна.

Нэгэдэлэй гэшүүдэй суглаан дээрэ тэрэнэй устав баталгаа, нэгэдэлэй уставые бүридхэлдэ абажа, тэрэнэй гэшүүдэй ажал ябуулгын хойшолуулашагүй хэдэн асуудалнуудые шиидхэхыень гуйжа, СССР-эй Министрнүүдэй Советэ хандаха хандалга баталан абтаа, нэгэдэлэй хүтэлбэрилхы зургаанууд һунгагдаа.

Москвагай акционернэ инновационно банкын правлениин түрүүлэгшэ А. Д. Гребнев бүхэсоюзна нэгэдэлэй советэй түрүүлэгшээр һунгагдаба.

Гүрэнэй болон акционернэ (худалдаа наймаанай, инновационно болон кооперативна) банкнууд һайн дураараа тус нэгэдэлэй гэшүүд болохо аргатай.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН ПАРТИЙНО-АЖАХЫН ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН ТУХАЙ ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Республикын партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан үсэгэлдэр Улаан-Удэдэ боложо үнгэрбэ. Суглаан дээрэ «1987—1995 онуудта Байгал далайн оршон тойронхи байгаалинн баялигуудые аршалан хамгаалха, гамтайгаар ашаглаха талаар бэелүүлэгдэхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолые бэелүүлгын ябаса тухай» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Энэ асуудалаар КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев элидхэл хээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, Улаан-

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Хубилган шэнэдхэлгэ ажабайдалай бүхы талануудые үндэнөөрнь хубилгаха хэрэгтэ аргагүй ехэ үүргэ дүүргэжэ, күлөө үзүүлжэ байна. Удаань социально-соёлой асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдадаггүй байгаа. Энээнhээ уламжалан, байрын гэрнүүд, спортын, соёлой, нүргуулиин, больницын байшангууд ехэл үсөөнөөр, нобшо удаанаар бариглдаг байhан гээшэ. Илангаяа больница, поликлиникэ тон үсөөнөөр бариглдаг, хуушарhан, муудаhан гэрнүүд соо үбшэнтэниие аргалдаг, мүнөөшье БАМ-ай зарим hуурин, посёлогуудта энэ үргэлжэлhөөр. Тиимэhээ ажалшад олоор үбшэлнэ, хүдэлмэрийн саг ехээр гээнэ.

Ганса Хойто- Байгалай райондо үдэр бүри 1500 хүн үбшэлжэ, ажалдаа гаранагүй. Эдэнэр хүдэлөө hаа, 6 миллион тухэригэй бариглга-хабсаралгын хүдэлмэри халаанай туршадта хэхэ аргатай. Нэгэ больницын комплексын бариглгада энэ мүнгэн хүрэхэ эзргэтэй.

— Бидэ ажалшадай бэе махабад тухай, тэдэниие элүүр энхэ байлгаха асуудалда хайша хэрэгээр хандадаг дээрэhээ гүрэнөө, ооhэдыгөө, ажалша коллективүүдые ехэ хохидолдо оруулнабди, — гэжэ КПСС-эй Северобайкальскын горкомой секретарь В. М. Нихланов hаяшаг үнэргэгдэhэн ээлжээтэ пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ мэдүүлбэ.

Хойто-Байгалай район республикымнай эгээл шэмэрүүн

Хурдадхалгын замаар

ЗОНОЙ ЭЛҮҮР ЭНХЭДЭ—ГОЛ АНХАРАЛ

хүйтэн уларилтай газар дайдада оршоно. 15 жэлэй саана транспортна бариглгашад иишэ ерэжэ, БАМ-ай бариглга эхилээ hэн. Арба гаран томо посёлогууд, станци, разъезднүүд, бүхэли город богонихон сагай туршада бодожо, зоной тоо эрид ургаhан байна. БАМ-ай объектнүүдые бодхоохын хажуугаар, байрын гэрнүүдые, больницын, спортын комплекснүүдые баряашье hаань, мүнөө тэдэ үсөедэнэ. Северобайкальск хотодо гушаад мянган хүн ажаhуудаг. Эдэнэй олонхинь газаа, hалхи шуурган соо, 40—50 градус хүйтэндэ ажаллана. Тиимэhээл олоор үбшэлнэ. Тэд тус городто оройдоол 120 хүнэй хэбтэхэ ганса больница бериглданхай. Поликлиникэ хуушан модон гэр соо оршодог.

Шэнэ Уоян, Северомуйск, Нижнеангарск посёлогуудай больницын, поликлиникын байшангууд хуушараа, муудаа, hайн капитальна заhабари ойрын жэлнүүдтэ хэхэ, шэнэ, зохид байшангуудые барюулха, саг хүрэжэ ерэ. Холын Кумора, Байкальское, Хуушан Уоян посёлогуудта больницын комплекснүүдые барюулха, фельдшерскэ пунктнүүдые нээхэ шухала. Энэ тон харюусалгатай хэрэгые партийна, профсоюзай организацинуд анхаралдаа абаха ёhотой.

hайн байратай, сүлөө сагтаа спортын нааданүүдта хабеадалсадаг хүнүүд үсөөнөөр үбшэлдэг гэжэ хэрэг дээрэ харагдана. Тоннельный, Северомуйск, Разлив, Кичерэ посёлогуудай зон бултадаа дулаан, зохид байратай болоhон байха юм. Энэ дээрэ дурдагдаhан посёлогуудта спортын залнууд бии. Жэшээнь, Северомуйск посёлогто тамаралгын хоёр hайн бассейн бариглданхай. Тиихэдэ 30 мянган хүнэй hуудаг Северобайкальск хотодо тамаралгын ганса бассейн үгы байха юм. Ойрын жэлнүүдтэ бариглдахашьегүй хэш.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэдhее ехэ юумэн дулдыдана. Жэшээлхэдэ, «БАМтоннельстрой» управлениин ажалша коллектив бүхэндэ фельдшерскэ пунктнууд нээгдэнхэй. Тоннельнүүд соо мүн лэ медицинскэ пунктнүүд бии. Тус управлениин хүтэлбэрилэгшэд медицинскэ пунктнүүдта али бүгэдэн туhаламжа үзүүлнэгүй. Жэшээлхэдэ, Шэнэ Уоян посёлой больницые бариглга-хабсаралгын 572-дохи поездын коллектив шефтэ абаhан юм. Энэ больницын корпусууд соо хүйтэн, заhабари хэхээр болонхой. Тус поездын коллектив больницынгаа корпусуудые заhабарилхаhаа арсадаг, ямаршье туhа хүргэдэггүй байха юм. Үнэн дээрээ «БАМтоннельстрой» управлениин коллективэй дүй дуршэлые халан абаха байгаа.

Арадай депутадуудай городской, районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд ажалшадай элүүр энхэ байлгые хангаха асуудалаар эдэбхитэй шанга ажал ябуулганүүдые бэелүүлнэгүй. Северобайкальск хотодо поликлиникын, «Түргэн туhаламжын станциин», нарайлалгын гэрэй корпусуудые ойрын жэлнүүдтэ барюулха тухай пленум дээрэ үгэ хэлэhэн Северобайкальскын больницын ахамад врач В. Н. Таращик, городской санэпидстанциин ахамад врач А. М. Волоцков, нэгэдэхи дундэ hургуулиин директор А. Ф Асламова болон бусад мэдүүлбэ.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд ажалшад тухайгаа саг үргэлжын анхарал хандуулха эзргэтэй. Тиимэ эрилтэ парти, Совет гүрэн табина Северобайкальскын түмэр замай отделениин, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдэйнгөө hуудал байдалаар hонирхоногүй. Тиимэhээ үбшэнтэдэй тоо олошорно. Больница болон поликлиникэнүүдэй материально-техническэ үндэhэ hуури hула. Саашгадаа эдэ дутагдалнууд усадхагдаха ёhотой.

— Больница, поликлиникэнүүдэй, спортын залнуудай хүдэлмэри hайжаруулангүйгоор бидэ үбшэнтэнэй тоо үсөөрүүлхэгүйбди. Энэ харюусалгатай, тон шухала асуудалые зубөөр шиидхэхэ хэрэгтэ районой партийна организаци, парткомууд, партийна эхин организацинуд ехэ ажал ябуулга бэелүүлхэ, эрилтээ шангадхаха ёhотой, — гэжэ Северобайкальск хотын спортын комитедэй түрүүлэгшэ А. А. Дианов хэлэбэ.

Ажалшадые зүбөөр, hайн шэнартайгаар эмшэлхэ болоходо, элдэб зүйлэй приборнууд, оньhон түхеэрэлгэнүүд, эм дом дуталдана. Городой, районой аптекэнүүдтэ эм домой хэрэгсэлнүүд ехэ багаар ороно. Энэ дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэй. КПСС-эй Северобайкальскын горком, арадай депутадуудай городской, районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай туhаламжа хэрэгтэй, — гэжэ городой аптекын хүдэлмэрилэгшэ Т. Н. Икринникова, Северобайкальскын больницын партийна организацийн секретарь Э. И. Лунина гэгшэд мэдүүлбэ.

Хойто-Байгалай районой газар дайда дээрэ ехэ бариглга хэгдэнэ. Хүдөө ажахы хүгжөөгдэнэ. Ажалшадай тоо 70 мянга гаран хүн болонхой. Эдэнэрые hайнаар амаруулха, арганга хэрэгтэй. Больницын, поликлиникын, спортын комплекснуудые, профилакторинуудые посёлок бүхэндэ бариха хэрэгтэй. Энэ бүхы хүдэлмэри партийна хиналта доро абтажа, нарин нягтаар бэелүүлэгдэхэ эзргэтэй, — гэжэ пленум дээрэ үгэ хэлэhэн хүнүүд мэдүүлээ.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Буряадэй обкомой секретарь В. С. Тимашов хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ. Пленум хэлсэгдэhэн асуудалаараа зохихо тогтоол бэталан ababa.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Пропагандист, агитатор болон политинформаторта туhаламжа

СОЦИАЛИС ХУУЛИТА ГҮРЭН БАЙГУУЛХА АРГА ЗАМУУД

Совет обществые демократиин гүримдэ залан шуу дабшуулга хадаа социалис хуулита гүрэниие байгуулгаар түгэсэхэ эзргэтэй гэжэ Бүхэсоюзна XIX партийна конференциин абаhан резолюци дотор бэшэгдэнэ. Тиигэжэ социализмда, социалис демократида тон таарама политическэ засаг эмхидхэгдэн байгуулагдажа, үүнсэд хүсэндөө орохо ёhотой болоно.

Хуули хадаа хүн бүхэндэ хабаатай юм гэжэ бидэ хэлажэ hурашанхай гээшэбди. Гэбэшье энэ ойлгомжо зарим үшарта бодото байдалтай алгасадаг, зохимо бэшэ байhан юм. Илангаяа нэгэ хүндэ шүтэн hүгэдэлгын, хүгжэлтын зогсошоhон жэлнүүдтэ хуули ёhоной байгуулламжа бүдүүлигээр хазагайруулагдаhан, бодотоор бариматалагдадаггүй байгаа. Иимэ байдал болбол социализмда харша хүтэлбэрийн дүршэлhөө, гүрэнэй ажабайдалай ленинскэ ёhо гуримhаа хадуурhанhаа уламжалhан хойшолон болоно. Ойроо хүртэшэгүй, ямаршье хиналта болон хуули ёhондо мэдэлээ үгэдэгүй, ажахын, партийна болон совет дээдэн зонхилхы аппарат тогтоhон байна бшуу. Тиигэжэ дам дамаа хамтаржа, ехэ гэмтэ хэрэг үйлэдэхэ, эдилгэ абаха болон үгэхэ, хуурмаг хоohон байдал тогтоохо гээхэмэтэн харша үзэгдэлнүүд хэтэрмээр дэлгэрhэн гээшэ.

КПСС-эй ЦК-гай апрелийн (1985 он) Пленум, партийн XXVII съезд хуули ёhоной байгуулламжада үшарhан ехэ алдуу болон дутагдалнуудые ёлшыса бариматлhан, демократиие болон экономическа оньhые тоодогүй, харин хүтэлбэрийн зонхилхы, албадахы захиргаанай гуримаар элдэб олон хорилто, ёhон буса хизааралта тогтоohон харата үйлэ хэрэгүүдые эрид шууд элирхэйлhэн байна юм

Хуули ёhоной байгуулламжа хадаа ажабайдалhаа таhаран мухердаhан байгаа гээшэ. Тиигэжэ мүнөө сагай хуулиин актнууд хубилган шэнэдхэлгын эршэтэ оньhон зэбсэг боложо шадаагүй, харин үршаг татаhан хаалта болоhон байна бшуу. Үшар тиимэhээ В. И. Ленинэй hургаал заабарида тон харюусамаар манай обществын хуули ёhоной байгуулламжые хубилган шэнэдхэхэ саг тулажа ерэ. Иимэл эрилтэ КПСС-эй XXVII съезд, Бүхэсоюзна XIX партийнэ конференциин табиhан байна.

Социалис хуулита гүрэн гэhэн ойлгомжын удха шанар үгаа ехэ. Тэрэнэй гол шэнжэнь хадаа арадай оюун бодолые сахин хамгаалhан хуулиин бодото бэелэл, хүгжэлтэ болоно. Гүрэнэй болон партийна органуудай, ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй, бүхы харюусалгата нюурнууд болон эрхэтэдэй али бүхы ажал ябуулга имагтал хууляар хүтэлбэрилэгдэхэ, үндэhэлэгдэхэ байна ха юм. Энэ ёhо гурим СССР-эй Конституциин 4-дэхи статьягаар батадхагдана.

Гүрэн ба тэрэнэй эрхэтэд хоорондын, нэгэдэлнүүд болон эмхинүүд хоорондын харюусалтата харилсаа hайжаруулжа шадаа хада, бүхы хүнүүдэй хуулиин ёhоор гүрэнтэй харилсаа тогтоогоо хада эсэсэ-эсэстэ хуули ёhото гүрэн гэжэ нэрлэгдэхэ байна бшуу.

Социалис хуулита гүрэн байгуулга болбол угаа ехэ, орёо хүдэлмэри гээшэ. Обществын бүхы ажабайдалые толгойлхо эрхэ тогтоохо, арад ниитын засаг түрые хүгжөөhэнэй үндэhөөр зохёогдоhон социалис ёhо гуримые дэмжэн батадхаhан оньhые бэхижүүлхэ арга боломжотой хуули байгуулхын тула үргэн хубилалта (реформо) бэелүүлхэ шухала болоно.

Конституцяар тодорхойлогдоhон иимэ эрилтэнүүдтэ үндэhэлэн өөрынгөө hанамжые эндэ дурдаха хүсэлэнтэйб. «Хууляар хоригдоогүй хамаг юумэн бүгэдэ зүбшөөгдэнхэй» гэhэн ёhо гурим тушаа энэ бэшэгээ гол түлэб зорюулнаб. Энэ ойлгомжо хадаа хуули ёhото гүрэн гэжэ ямар байха ёhотойб гэhэн асуудалаар юрист-эрдэмтэд ехэ хөөрэлдөө үүсхэнэ.

«Хууляар хоригдоогүй хамаг юумэн бүгэдэ зүбшөөгдэнхэй» гэhэн ойлгосодо зарим тудэгээнгээр гү, али буруушаhан янзатайгаар хандана. Хэрбээ энэ эрхые хүтэлбэрилхы бүхы органуудта, албан зургааануудта, харюусалгатай тушаалта бүхы нюурнуудта олгоо хадаа, алинииньшье, «хоригдоогүй» гэhэн ойлгомжоор бэез далдалаад, али нэгэн министерство өөрынгөө мэдэлэй предприятида гү, али хэн нэгэн хүтэлбэрилэгшэ өөрынгөө хүдэлмэрилэгшэдтэ дура зоргоороо хандаха, элдэб зонхилхы заабари үгэхэ, ёhон буса эрилтэ табиха аргатай болоно.

Үшар иимэhээ дээрэ дурсагдаhан ёhо гуримые хэтэрмэ үргэнөөр хуулита болгон баримталhан, хазагай, ажал хэрэгтэ таарама бэшэ ябадалда тэрэ хүргэжэ магад. Харин «зүбшөөгдэнхэй» гэhэн үгэ имагтал эрэгэдтэ, ажахын эмхи зургааануудта хабаатай гэжэ ойлгохо шухала. Хүтэлбэрилхы органууд, харюусалгата нюурнууд түшаа хэлэхэ болоо hаа, тэдэнэр хууляар тодорхойлогдоhон хоримжо болон хизааралгаhаа хадуурха ямаршье эрхэгүй баина. «Гүрэнэй, партийна органууд, ниитын эмхинүүд, ажалша коллективүүд, түшаалта бүхы нюурнууд болон эрхэтэд хадаа хуулиин үндэhэ гурим баримталан хүдэлхэ ёhотой» гэжэ Бүхэсоюзна XIX партийна конференциин резолюци соо хэлэгдэнэ. Гэбэшье энэ асуудал тусхайта хуули дотор үшөө лаблан бэшэгдэгүй байhаар шуу. Энэ гол шухала гуримые тусхайта хаража үзөөд, СССР-эй Конституциин хэмжээнэй Хууляар батадхагдаха эзргэтэй байгаа гэжэ hанагдана.

Үнэхөөрөө, хуулита гүрэн байгуулхын тула юу хэхэ хэрэгтэй гээшэб? Түбхын түрүүндэ засагай дэдын органуудай хуули гаргалгын ажал ябуулгые үндэhөөрнь hайжаруулха шухала. Гэхэ зуура, сэхьиень хэлэхэдэ, хэдэн олон жэлнүүдэй туршада энэ хүдэлмэри диилэнхи олон улад зонгдо мэдэсэнгүйгөөр, нюусаар бүтээгдэдэг байгаа гээшэ. Хуулинуудай проектнүүд аппарадай хүсөөр, олонхи ушарта хүн зоной hанал бодолые хараада абангүйгөөр зохёогдодог hэн. Үшар тиимэhээ хуули гаргаха хэрэгтэй демократиин гуримаар шиидхэхэ гээшэ тон шухала гэжэ Бүхэсоюзна партийна конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. Тэрэ асуудалые шиидхэлгэ хадаа олониитэдэ мэдэсэлгээр, эрдэм ухаанай

Хуулиин

Совет өрөн ДОТОР

ЭКОНОМИЧЕСКА ОНОЛ АРГАНУУД

ДАУГАВПИЛС (Латвиин ССР). Эндэхи «Химволокно» нэгэдэлдэ кадрнүүд дуталдахаяа болинхой. Экономическа арганнуудые хэрэглэжэ, нютагай залуушуулые ажалда оруулдаг болоо юм. Энэ зорилгоор тухай программа зохёогдоhон байгаа. Тус программын ёhоор предприяти базова ПТУ-гай hурагшадта 50 тухэриг хэмжээнэй туруушын стипенди түлөө.

Тус программые бэелүүлхэ зуураа, училищи дүүргэhэнэй hүүлээр ажахын тоосооной бригаднуудта hайнаар худэлhэн хүн бүхэнине 200 тухэригөөр жэл бүри шагнаха гэжэ шиидхэhэн байгаа. Өөhэдыгөө өөhэдынгөө мүнгөөр хангаха гуримаар амжалтатайгаар худэлдэг предприятиин олзо оршын зарим хубинь өөhэдынгөө мүнгэ зөөреэр гү, али залуушуулай гэр бариын комплексоор гэр барижа байhан залуу айлнуудта үгэhэн байна.

Эндэ иимэ гурбан комплекс бии. Албанда абтахынгаа урда тээ тус нэгэдэлдэ худэлжэ байhан Ю. Петкүн иимэ комплексын гэшүүн болонхой. Тэрээндэ, мүн албанай hүүлээр түрэл коллективтээ ерэhэн арбаад хубүүдтэ 1500 тухэриг үгтөө. Спортивно-элүүржүүлгын зорилгонуудаар баhал ехэ гаргаша хэгдэнэ.

БОДАЙБО (Эрхүүгэй область). Прибайкалиин эгээл хойто захын ЛЭП-220 ашаглалгада оруулагдаа. БАМ-ай Тексимо гэжэ hуурин тосхониие ба «Лензолото» нэгэдэлэй уурхайнуудые Бодайбо хотодохи түбтэй холбоhон линеэр элшэ хүсэн дамжуулагдажа эхилээ.

Зүүн Сибириин горнопромышленна энэ үнинэй район холо оршодог дээрэhээ элшэ хүсөөр хэзээдэшье найдамтайгаар хангагдаагүй. Энэ дайдада түмэр замай бариглдахада, хэрэг байдалынь хубилжа эхилээ. БАМ-ай Баруун участок ниитэ нэгэн элшэ хүсэнэн системэтэй холбогдожо, Братска ба Усть-Илимскэ ГЭС-үүдэй ток тоhалгаряагүйгөөр дамжуулагдадаг болоо.

— Элшэ хүсэ дамжуулха линиие хоёр хүрэхэгүй жэл соо бариха түсэбтэй байгаэд, 15 hарэ соо баряа гээшэбди,— гэжэ «Востоксибэлектрострой» трестын ахамед инженер С. Замора хөөрэнэ.—Энээгүүр нэгэшье hуурин тосхон үгы юм. Харин оньhожоруулагдамал колоннонуудай замдень үргэлжэ хада үүлснүүд ба хадын дошхон үрэсхэлтай гол горхонуудай үшардаг туледань, бүхы баханануудые, фундаментнуудые, бусад материалнуудые вертолеттуудай туhаламжаар зсехэ бологдоо.

БАМ-ай оршондо бариглдажа байhан Сухой Логой алтанай промышленна шэнэ комплекс хүрэтэр тус линиие бариха гэжэ бариглашад бэлэдхэл хэжэ байнхай.

КАЛУГА. Үнэрhэн үбэлэй hараануудта арендэ тухай ганса ал асуудал шүдэлха программаар Калужска областиин худөө ажахын 2500 гаран мэргэжэлтэд дураа юм. Нёдондо жэлдэ иимэ курсануудые РАПОнуудай түрүүлэгшэнэрэй, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, ахамэд экономистнууд ба бухгалтернуудай дүүргэhэн байгаашье hаань, арендэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хубилалтануд болоогүй hэн. Тиихэдэнь партиин обкомой дэмжэлгээр мэргэжэлтэдтэй хамта агрокомплексын худэлмэрилэгшэлэй профсоюзай райкомуудай хүтэлбэриин бригаднуудай үйлэдбэриин бригаднуудай хүтэлбэрилэгшэд, райОНОнуудай инспекторнууд, комсомолой райкомуудай эдэ асуудалнуудые эрхилдэг секретарьнар иимэ курсануудта hураха дуратай байhанаа мэдүүлээ hэн. Шагнагшадай урда АПК-гай нэрэтэй түрэтэй худэлмэрилэгшэд, арендэ нэхэлhэн байха юм.

Арендэ харилсаанда—үргэ

ХҮСЭЛ БИ ХЭЛСЭЭН Ү

Энэ ажахын гол hалбаринь шубуу үсхэбэрилгэ болоно, мүн эндэ hу hаалиин фермэ бии юм.

Гэбэшье мүнөө бүхы үйлэдбэриин аша үрые дээшэлүүлхэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхын тула багаханшье hалбаринуудай арга боломжые гүйсэд хэрэглэхэ зорилго табигдана.

Тусхайлбал, Твороговско шубуунай фабрика 288 адуу моридтой юм. Ахалагша адуушан В. В. Мухинтай хөөрэлдэхэдэмнай, тэрэ hонирхолтой тоонуудые дурдаа hэн.

— hүрэг соомнай 78 гүүн, долоон азарга бии. Тиихэдэ hүрэгэй 18-нь 1985 оной түл, эрэ гунан, үреэ адуун, 17-нь гүүн болохо эмэ гунад. Бэшэниинь даагад, унагад юм,— гэжэ Владимир Васильевич хэлэнэ.

— Танай ажахыда морин унаа хүдэлмэридэ хэр хэрэглэдэдэг гээшэб?— гэжэ асуубаб.

— Элдэб оньhон техникын олон болоошье hаань, шадаhан хүнэй мори унаа hайнаар хэрэглэхэ hаа, арганүй ашаггай гээшэ. Илангаяа фермэдэ дутэ газарта үбhэ тэжээл мори тэргэ, шарга ар зөөхэдэ али тухай hайн бэ. Тэрээн бүхэндэ трактор, машина таршаганууллхада нилээд ехэ тоhо, түлишэ галдагдана ха юм. Мүнөө фабрикада элдэб ажалда 65 морин хэрэглэгдэнэ. Тезд энээнhээ хэды шэнээн олзо ороноб гэжэ тоолодоггүймнай муу,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Гадна энэ ажахы голодоhондо гаргагдаhан адуу, илангаяа залуу адуу мяханда тушаажа, бага бэшэ ашаг олзо абадаг. Нёдондо 238 центнер адуунай мяха худалдаа hэн. Мүн эндэхид hайн үүлтэрэй гүү болон азарганнуудые ондоо ажахынуудта худалдадаг.

Өөhэдынгөө хэжэ байhан ажалда үнэн шударгыгаар хандадаг, адуу моридто ёhотойл дуратай хүнүүд эндэ худэлдэг гэжэ хэлэхээр. Жэшээнь, адуушад, моришод И. Г. Гусев, И. С. Бабинцев, В. Г. Соловьёв гэгшэд жэлэй ямаршье сагта моридоо тобир тарган, байра байдалыньшье hайнаар байлгадаг юм. Эндэ изгэшье толгойнь гарза хоролтодо ороогүй.

Энэ hалбариhаань эгээл доогуур абахада, жэлдэ 40 мянган түхэ оруулагдана.

— Адуу үсхэ дэдэ оруулаа олон болгожо гүрэндэ ехэ hаин үүлтэрэ азарганнуудые дадалдаг бо сэбэр олзо үүлэй хэдэн публикын ауц орловско хате гүү худалдаа Куплет гэжэ тэрэтэ залуу тухэригөөр hэмди. Тэрэнь hайн даагад бии болонхой ри зуун гүүн б га абаад, hайн, үреэнүүдые 1100 түхэриг хынүүдта худ яhала ороохо Мухин хөөрэ

Гэбэшье фа түсэблэгшын-э бан адуушаа рилсаанай гу юундэшьеб адуушадынь ш дэлхэ дурата дүүлнэ. Энэ бэрилэгшэдтө ха. Юрэдөөл, эзэлэй бии б арендын хэлсэ лагданагүй.

— Манай үйлэдбэридэ б маха,— гэжэ а

Саашань тэ хэдэ, адуун h эдюулхэ үбh газар, адуула ра байдал арендээр абаа хүдэлөө hаа үшөө hайн үр лаха, ажахыда горитой оруул дөөшье олзо гаабди гэжэ а

Эдэнэй hа директор М. h дэмжэнэ. Тии хэрэгынь х Эдэ бүгэдые т адуу моридой тоолохо, үнэ с тэ даабариную хоёо бүхгалте хана гээшэ аб

«Байкальские р

Кабанскын р

«ИЗВЕСТИЯ ЦК КП ЖУРНАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТ

«Известия ЦК КПСС» журналай гурбадахи номер хэблэгдэн гаража, захил хэгшэдэ тараэгдаба.

1989 оной февраль hарада партиин Центральна Комитедэй ябуулhан хүдэлмэри тухай мэдэсэлээр ээлжээтэ номер нээгдэнэ. Тэрэнэй гол шэглэлнүүд СССР-эй арадай депутадуудай hунгалта үнэргэхэ hунгуулиин эдэбхитэй кампанияр, аграрна политикыи асуудалнуудаар, социально-экономическа гол шухала асуудалнуудые шиидхэхын тула аша үрэ ехэтэй харгы замуудые эршэмтэйгээр бэдэрэлгээр гадаадын политическэ үргэн ехэ ябуулганүүдые үнэргэлгөөр тодорхойлогдоhон байгаа.

Эрдэм, соёлой ажал ябуулагшадтай КПСС-эй ЦК-да болоhон үүлэалгын дүнгүүд тухай, машина бүтээлгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ тухай үрда тээнь абтаhан тогтоолнуудай ямаршаар бэелүүлэгдэжэ байhан тухай, Чернобыльско АЭС-тэ болоhон аварийнаа үламжалан, радиоактивна бузарлалгада дайрагдаhан нютагуудай байдал тухай КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой хэдэн шэнэ шиидхэбринүүд энэ номерто толилгодоно.

«Партийн ажабайдалые хубилган шэнэдхэлгэ» гэжэ бүлэгэй материалнууд ороной партиина организацинуудта болоhон тоосоото-hунгалтын суглаануудай дүнгүүдые согсолно, шэнэгэй hунгалаhан хиналта-шалгалтын комиссинуудэй худэлмэрийн асуудалнуудые хэруулиа, партийна эхин организацинуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ КПСС-эй бюджедhээ мүнгэ hомолхо тухай тогтоолые толилно.

«1985 оной апрельhээ хойшо абтаhан документнүүд» гэжэ бүлэгтэ хоёр материал— 1985 оной ноябрийн 14-дэ партиин областной зарим комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнартай М. С. Горбачевой хэлэн хөөрэлдөөнүүд, мүн эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха зорилготойгоор хилын саанаhаа эд бараа асаралгын байгуулламжые нарижуулан hайжаруулха, валютын мүнгэ зөөри хэрэглэлгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой тогтоол үгтэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Үзэл сурталай комиссиин, Партийна байгуулалтын ба кадрова политикын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай комиссиин түрүүшын заседанинууд тухай мэдэсэлнүүдые журнал толилно.

1989 оной январь—февраль hараануудта КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна хиналтын комитедэй худэлмэри тухай мэдэсэл соо комитедэй ээлжээтэ заседанинууд тухай хөөрэгдэнэ. Партийн шиидхэбринүүдэй, мүн коммунистгомдол гүйлтануудай ямараар бэелүүлэгдэнэй хойноhоо дэлгэлүүд таазаа хэлсэгдээ.

1988 оной КПСС-эй тайлбари үгэдэ дэлмэри тухай, hургуулиие, полит номическэ hургуулиие гаан шэнэдхэхэ тээнь батаалга тоолнуудай ямаа лэгдэжэ байhан шад «Мазэсэй» гэжэ нинтэ гаран алнууд соohоо байна. 1989 оной рада партийна шэдэй дунда hунгалта тухай талха тухай мэдэ

1989 оной ямаа hараануудта бол дөөнүүд. үүлэ тобшо hонин hэ хооронды хожо материалнуд со

КПСС-эй ЦК-гай хүдэлмэришэдэй мүн сэнгүүдые тогтоохо асуудалнуудые шэнгүүдэй шэнэ мерто толилгодо областиин Народ тын «Плвстик» тохёолдоhон ин шэлдөөн тухай hөөрэнэ. КПСС-эй ц тарьнарай даалгаа бэшэгүүд хараа

Журналай материалнууд эдэ материалнууд ороной партиина организацинуудта болоhон тоосоото-hунгалтын суглаануудай дүнгүүдые согсолно, шэнэгэй hунгалаhан хиналта-шалгалтын комиссинуудэй худэлмэрийн асуудалнуудые хэруулиа, партийна эхин организацинуудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ КПСС-эй бюджедhээ мүнгэ hомолхо тухай тогтоолые толилно.

«1985 оной апрельhээ хойшо абтаhан документнүүд» гэжэ бүлэгтэ хоёр материал— 1985 оной ноябрийн 14-дэ партиин областной зарим комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнартай М. С. Горбачевой хэлэн хөөрэлдөөнүүд, мүн эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха зорилготойгоор хилын саанаhаа эд бараа асаралгын байгуулламжые нарижуулан hайжаруулха, валютын мүнгэ зөөри хэрэглэлгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой тогтоол үгтэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Үзэл сурталай комиссиин, Партийна байгуулалтын ба кадрова политикын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай комиссиин түрүүшын заседанинууд тухай мэдэсэлнүүдые журнал толилно.

1989 оной январь—февраль hараануудта КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна хиналтын комитедэй худэлмэри тухай мэдэсэл соо комитедэй ээлжээтэ заседанинууд тухай хөөрэгдэнэ. Партийн шиидхэбринүүдэй, мүн коммунистгомдол гүйлтануудай

Ажалай ветеран Цырен-Дулма Доржиевна Цыдендамбаева hалишанаар Яруунын районой «Комсомольский» совхозде худэлдэг юм. Тэрэ үнэргэгшэ жэлдэ 18 үнэнhээ 20 тугал абаад, даажа абаhан үнэн бүриhее 3003 килограмм hү hаажа, ажахы соогоо шаягарhан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гушаад жэлдэ hалишанаар худэлжэ ябаhан Ц-Д. Д. Цыдендамбаева. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«ЭНЭ ҮЕЫН НАРАН СОО...»

Бавасан Абидуевай түрэһөөр 80 наһанай ойдо

УРАН САГААН СЭДЬХЭЛҺЭЭ

Бавасан Абидуев гэжэ нэрые би гүшаад оной эхиндэ дуулаһан байнаб. Тиихэдэ «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ, литературна соголборинуудта тэрэнэй уран хурса багахан зохёолнууд, публицистическэ статьянууд толилогдодог байгаа. «Самолёт», «Наранай гэрэл» гэжэ бүлэг зохёолнуудые һонирхон уншаһанаа һананаб. Мүн «Номгон далай дошхорбо» гэһэн улаасхоорондын удхатай зохёол бэшээ бэлэй.

Харин 1938 ондо Бавасан Доржиевичтай танилсаһан байнаб. Тэрэ ондо Буряадай номой хэблэлдэ худэлхзээ ороходомни, Бавасан Доржиевич тэндэ худэлдэг байгаа. Тиихэдэ марксизм-ленинизмын зохёолнуудые, партиин түүхэ Буряад хэлэндэ оршуулжа хэблэхэ хэрэгтэй болоһон юм. Тиимэһээ бэлэдхэлтэй, бэрхэ оршуулагшадые номой хэблэлдэ элсүүлһэн байгаа. Тэдэнэй нэгэн Б. Абидуев һэн.

Бавасан Доржиевичтай дутэ танилсаад байхадаа, уран хошоо үгэтэй, хүндэ халдасатай, шүүмжэлхы бодолтой хүн гэжэ ойлгоо һэм.

1938 оной һүүл багта Бавасан Доржиевич манай кабинедтэ һуралсалай-методическа сектортэ миһэлээһээр орожо ерэдэ.

— Зай, таанар багшанар байнат. Үхибүүдэй уншаха номуудые зохеонот. Би бага наһанай үхибүүдэ зорюулжа, юу хэзэ бэшэжэ, найруулжа байнаб. Энээхэн «Тэхэ бабаныи түүхэ» гэһэн онтохомни ном болоо,— гээд нимгэхэн дэбтэр хармаанһаа гаргажа, манда уншаа бэлэй.

Бидэнэр (Д. Дашиев, М. Имеханов, би) яһала анхараа, һонирхоо һэмди. Үхибүүдэй уншаха нимэрхүү зохеолнууд тэрэ үедэ тон хэрэгтэй байгаа. Тиигээд саашдаа энэ ажалаа үргэлжэлүүлхыень хүсеё һэмди.

— Зай, һайн даа. Баярланаб! — гэжэ Абидуев саашань хэлээ һэн.— Арадайнмай аман зохёол барагдашагүй баян ха юм. Тэрээн дээрэһээ үндэһэлжэ, үхибүүдэ зорюулһан үльгэр, онтохонуудые найруулнаб. «Эрэзн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Шаалай Шаанай хоёр» гэһэн онтохонууд хэблэдэ оронхой. Мүн багашуулда зорюулһан шүлэгүүдые бэшэхэ хүсэлгэйб.

Зүб даа, Бавасан Доржиевич Абидуев үхибүүдэй шэнэ литературын үндэһэ һүүри тиихэдэ табяа гэхэдэ болохо. Тиимэһээ тэрэнииеө нэн түрүүн үхибүүдэй уран зохёолшо гэжэ бодогшоб.

Мүнөө Бавасан Доржиевич Абидуевай дурасхаалые үшөө саашань мүнхэлжэ, шэлэгдэмэл зохёолнуудыень хэблэхэ хэрэгтэй гэжэ өөрынгөө зүгһөө дурадханаб.

Б. САНЖИН,
уран зохёолшо.

ДУРАСХААЛЫЕНЬ МҮНХЭЛХЭ

Бавасан Абидуев гэжэ нэрые би гүшаад оной эхиндэ дуулаһан байнаб. Тиихэдэ «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ, литературна соголборинуудта тэрэнэй уран хурса багахан зохёолнууд, публицистическэ статьянууд толилогдодог байгаа. «Самолёт», «Наранай гэрэл» гэжэ бүлэг зохёолнуудые һонирхон уншаһанаа һананаб. Мүн «Номгон далай дошхорбо» гэһэн улаасхоорондын удхатай зохёол бэшээ бэлэй.

Харин 1938 ондо Бавасан Доржиевичтай танилсаһан байнаб. Тэрэ ондо Буряадай номой хэблэлдэ худэлхзээ ороходомни, Бавасан Доржиевич тэндэ худэлдэг байгаа. Тиихэдэ марксизм-ленинизмын зохёолнуудые, партиин түүхэ Буряад хэлэндэ оршуулжа хэблэхэ хэрэгтэй болоһон юм. Тиимэһээ бэлэдхэлтэй, бэрхэ оршуулагшадые номой хэблэлдэ элсүүлһэн байгаа. Тэдэнэй нэгэн Б. Абидуев һэн.

Бавасан Доржиевичтай дутэ танилсаад байхадаа, уран хошоо үгэтэй, хүндэ халдасатай, шүүмжэлхы бодолтой хүн гэжэ ойлгоо һэм.

1938 оной һүүл багта Бавасан Доржиевич манай кабинедтэ һуралсалай-методическа сектортэ миһэлээһээр ороже ерэдэ.

— Зай, таанар багшанар байнат. Үхибүүдэй уншаха номуудые зохеонот. Би бага наһанай үхибүүдэ зорюулжа, юу хэзэ бэшэжэ, найруулжа байнаб. Энээхэн «Тэхэ бабаныи түүхэ» гэһэн онтохомни ном болоо,— гээд нимгэхэн дэбтэр хармаанһаа гаргажа, манда уншаа бэлэй.

Бидэнэр (Д. Дашиев, М. Имеханов, би) яһала анхараа, һонирхоо һэмди. Үхибүүдэй уншаха нимэрхүү зохеолнууд тэрэ үедэ тон хэрэгтэй байгаа. Тиигээд саашдаа энэ ажалаа үргэлжэлүүлхыень хүсеё һэмди.

— Зай, һайн даа. Баярланаб! — гэжэ Абидуев саашань хэлээ һэн.— Арадайнмай аман зохёол барагдашагүй баян ха юм. Тэрээн дээрэһээ үндэһэлжэ, үхибүүдэ зорюулһан үльгэр, онтохонуудые найруулнаб. «Эрэзн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Шаалай Шаанай хоёр» гэһэн онтохонууд хэблэдэ оронхой. Мүн багашуулда зорюулһан шүлэгүүдые бэшэхэ хүсэлгэйб.

Зүб даа, Бавасан Доржиевич Абидуев үхибүүдэй шэнэ литературын үндэһэ һүүри тиихэдэ табяа гэхэдэ болохо. Тиимэһээ тэрэнииеө нэн түрүүн үхибүүдэй уран зохёолшо гэжэ бодогшоб.

Мүнөө Бавасан Доржиевич Абидуевай дурасхаалые үшөө саашань мүнхэлжэ, шэлэгдэмэл зохёолнуудыень хэблэхэ хэрэгтэй гэжэ өөрынгөө зүгһөө дурадханаб.

Б. САНЖИН,
уран зохёолшо.

УЛЭДЫЕ БААТАРШАЛГАДА ҮРЯАЛДАГ БАЙГАА!..

Буряад совет литературын үндэһэ һүүри табилсагшадай нэгэн, бэлигтэй журналист, элитэ поэт, оршуулагша Бавасан Доржиевич Абидуевай түрэһөөр 70 наһанай ойдо зорюулагдаһан баяр ёнололой үдэшэн Оронго тосхондо үнэргэгдэһэн саг мэнэ һаяхан шэнгөөр һанагдаха юм.

Буряадай арадай уран зохёолшо, эличэ драматург, нинтын ажал ябуулагша, эна нютаһаа гараһан Намжил Гармаевич Балданогой хүтэлбэрилжэ ошоһон уран зохёолшодой бүридэлдэ уран зохёол шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Цырен-Аюшиев Дугаринимаев, прозаигууд Цырен Галанов, Доржо Эрдынеев, мэдэдэжэ поэт Дольен Мадасон гэгшэдтэй хамта би — Оронгын голой түлөөлэгшэ оролсоо бэлэйб.

Үгэ хэлэгшэдые нариилаар анхаран шагнажа һуулһан бүүрал сагаан толгойтой аба, ажалнэрэй, эдир багахан үхибүүдэй нюур шарайе адаглахадаа, нютагайнь хүбүүн Бавасан Абидуевай нэрэ соло, гайхамшаг мэргэн зохёолнуудынь тэдэнэй тон дутэ, дурлагдедэг, баяр омогорхол түрүүлдэг юм байна гэжэ тиихэдэ ухаандаа хадуугаа һэнби. Дээрэ хэлэгшэмни ганса энэ ушараар баталагдана бэшэ, харин Буряад ороной холо, ойрын алишье нютагуудаар «Бахарда, Бавасан Абидуевай зохёолнуудые мэдэхэгүй хүнэй үгы байдаһаа элирхэйлэгдэнэ гээшэ.

Уран зохёолшын литературна ажал ябуулгада зорюулагдаһан һонирхолтой тэрэ хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан зарим уран зохёолшодой, Бавасан Абидуевтай багаһаа нухэсэжэ ябаһан, тэрэнние һайн мэдэхэ хүнүүдэй олонхидойнь мүнөөдэр манай дүнда үсы байһаниинь харамтай юм. Тэдэ яахаб даа — сагай гүйдэл толгой, баигаалиин жама ёно хубилшагүй гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди. Тиигээд лэ ажабайдалай юрьеэн соо тэрэ гаһэдэ тэгшэ арбан жэл үнгэршэбэл даа!..

Уран зохеолдо эллэб газэр нютаһаа ерэдэг. Ой тайгата, хада уулата хизааһаа, сүл губиһаа, уужам сэлюун талаа, юрьемэ томо хотоһоо, бишыхан тосхоноо, гансахан айлһаа ерэдэг гэшэ. Хамар-Дабаанай шэлэнэй харьялаг урдадэг Оронго голой харьяата Янгаажан нютаһаа Бавасан Абидуев манай буряад уран зохеолдо, бүхы совет литературада ерэһэн намтартай. Тэрэнэй гараһан тоонто нютаг гээшэ уран зохёолшодо үгаа ехэ удха шанартай байдаг. Балшар баге, эдир залуу наһанай уярма һайхан дурдалгануд тэрэнэй зохёолнуудта удха шэнжэ олгожо, эршэ зоригоор хүбшэлдэг ха юм даа.

Бавасан Абидуевай зохёолнууд соо Янгаажан, Оронго гэхэ мэтэ нютагуудай нэрэ үсөөнөөр ушаржашье магад. Тиигэбшье зохёолойнь мүр бүхэн Оронгын голой, Янгаажамай талын ая гангын хангалаар, бургаһа мүшэрэй дабирхайнь үнэрөөр, адууһа малайнь маяагаар, мөөрөөгөөр, солбон габшагай хүбүүд, басагадайнь солгёон аялга дуугаар дүүрэнхэй, шэнхинэн соностожо байхадал гэхэ юм.

Бавасан Абидуев Намжил Балдано үйрой залуу наһандаа дуулалдажа ябаһан «Хада дэрэ гарахадам, хабтагай Оронгын гое гэшэнь», али үгыш һаа, «Оронгын татуур гүнэгыш һаа, унаган борым хоолойсоо» гэһэн дуунуудай тошогүй, баигаалиин жама ёно хубилшагүй гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди. Тиигээд лэ ажабайдалай юрьеэн соо тэрэ гаһэдэ тэгшэ арбан жэл үнгэршэбэл даа!..

Уран зохеолдо эллэб газэр нютаһаа ерэдэг. Ой тайгата, хада уулата хизааһаа, сүл губиһаа, уужам сэлюун талаа, юрьемэ томо хотоһоо, бишыхан тосхоноо, гансахан айлһаа ерэдэг гэшэ. Хамар-Дабаанай шэлэнэй харьялаг урдадэг Оронго голой харьяата Янгаажан нютаһаа Бавасан Абидуев манай буряад уран зохеолдо, бүхы совет литературада ерэһэн намтартай. Тэрэнэй гараһан тоонто нютаг гээшэ уран зохёолшодо үгаа ехэ удха шанартай байдаг. Балшар баге, эдир залуу наһанай уярма һайхан дурдалгануд тэрэнэй зохёолнуудта удха шэнжэ олгожо, эршэ зоригоор хүбшэлдэг ха юм даа.

Бавасан Абидуевай зохёолнууд соо Янгаажан, Оронго гэхэ мэтэ нютагуудай нэрэ үсөөнөөр ушаржашье магад. Тиигэбшье зохёолойнь мүр бүхэн Оронгын голой, Янгаажамай талын ая гангын хангалаар, бургаһа мүшэрэй дабирхайнь үнэрөөр, адууһа малайнь маяагаар, мөөрөөгөөр, солбон габшагай хүбүүд, басагадайнь солгёон аялга дуугаар дүүрэнхэй, шэнхинэн соностожо байхадал гэхэ юм.

Бавасан Абидуев Намжил Балдано үйрой залуу наһандаа дуулалдажа ябаһан «Хада дэрэ гарахадам, хабтагай Оронгын гое гэшэнь», али үгыш һаа, «Оронгын татуур гүнэгыш һаа, унаган борым хоолойсоо» гэһэн дуунуудай аялгануд энэ ушарта эзэлдэгүй һанаанда ороодхихо юм.

Бавасан Абидуевай тоонто Янгаажан, Намжил Балданогой түрэһэн Нарһата-Толгой гэжэ нютагуud хоорондоо хэдэн модоной зайтай юм. Намжилһаа хоёр наһа дүү Бавасан хүбүүн аха нухэрөө дахажа комсомолдо орсһон, станична һургуулида удаан бэшэ саг соо һурааһан, эниитын ажалда хабаадалсажа эхилэгэн байгаа. Тиимэһээ бэлигтэй хүбүүдэй хүбиэ заяанай наһанайнь сэашаниг харгы замда нютагайнь бүхэ холбоо барисаатай байһаниинь гайхалгүй. Тиимэһээл тэдэнэй түрүүшын зохеолнуудай мүрнүүд тоонто газарһаа эхитэй бишүү.

Би Бавасан Абидуевые нюдөөрөө хараха, уулзажа, гарыень бариха хүбигүй байһан хүнби. Нэгэ бага залуудагаа гээшэ һаабаа даа. Манай Хурамша нютагай арья-тарьяа хада уулануудтай, удхэн ногоон шугы бургаапатай, ой модотой, сэб хүйтэн уһан булагуудтай, тунгалаг һайхан агаартай Мэхэртэ гэжэ газарта Бавасан Абидуевай үни хада амархадаа, эун нажартаа байха гэжэ барюулһан гэр дайнай һүүлэй үеын жэлнүүдтэ харлажа һуудаг бэлэй. Намжил Гармаевич Балданотой һүүлдэ Мэхэртын аршаанда гэр бүлөөрөө хамта амаржа байхадаа: «Буряад литературын багашуулда зорюулагдаһан классическа зохёолнуудай нэгэн «Тэхэ бабаныи түүхэ» гэжэ үльгэрэй зарим мүрнүүд эзэхэн гэр соо бэшэгдэнэй байгаагүй юм аа гү» гэжэ тухайлан хөөрэлдэдэг һэмди. Үгыш һаа, буряад литературын алтан жасада тэрэнэй үлөөһэн мухэшэгүй зохёолнуудай зариманиинь эндэ лаб лэ мүндэлһэн байгаа ёнотой.

Гоё зурагуудаар шэмэглэгдэнэй, хуушан латаар барлагданхай «Барон Мюнхаузенай ушарлта ябодалнууд», «Үбгэ-Жэбжээнэй мэргэн» гэхэ мэтэ номуud гүшаад онуудан багашуулай сэдьхэл мэдэрэлэй хүгжэлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлһэн юм. Бавасан Абидуевай зохёоһон нимгэхэн аад, зохидхоноор хэблэгдэнэн номуud дайнай үрдахи жэлнүүдтэ хойно хойноһоо гаража, багашуулые ехэтэ баярлуулаа бэлэй. Нэмээнгүйгөөр хэлэхэдэ, бидэ — үхибүүд тэдэ номуудые баяр баеһээ эзэлээлэн абажа, хахартаень «Шаалай Шаанай хоёр», «Эрэзн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Котии баатар, «Тэхэ Бабаныи түүхэ» гэһэн үльгэрпоэмэнүүдые «Үрэмшөө», «Мууга багша», «Бүргэд хаан ба тэрэнэй хатан» гэжэ онтохонуудые уншадаг, сэзэжэлдэдэг бэлэйбди. Эдир багахан наһанай жэлтэй һайхан сүүрэн мэтэрэ тэдэ зохёолнууд сэдьхэл зүрхэндэм мүнөөшье болотор соностожо байдаг лэ!

Мүнөө үеын багашуулай зохёол тухай хэлэхэ болоо һаа, Буряадай номой хэблэлэй дээрэ дүрдагдаһан зохёолнуудые гоё һайхан үнгэтэ зурагуудаар шэмэглээд, томошог хэмжээтэйгээр, олон хэһэгээр барлан гаргаа гэшэ һаа, үндэһэн хэлэнэйнгээ хүгжэлтэдэ, залуу үетэниие Эхэ орондоо, арад зондоо дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ ямар ехэ туһатай байха бэлэй!

Үхибүүд һургуулида ородой агуулхэ классигуудай, совет, буряад уран зохёолшодой шэлэгдэмэл зохёолнуудтай анга түрүүн танилсадаг гээшэ. Агуулхэ Пушкинай «Үбэлэй харгы», «Үүлэн» «Намар», Лермонтовай «Далбага», «Бородино» гэхэ мэтэ ганхамшаг бүтээлнүүдэй хажуугаар Бавасан Абидуевай «Үүлэн», «Наранай түяа» «Губшуур», «Сонхоор малайһан һара» гэхэ мэтэ шүлэгүүд эдир наһанаймнай арюун һайхан дуурсхаал болонхой.

Бавасан Абидуевай бэлигэй үшөө нэгэ самсаал гэхэдэ оршуулагшын ажал болоно. Марксизм-ленинизмын зохеолнуудые оршуулхаһа гадна, тэрэ Николай Островскийн «Булад яажа хатуужааб», «Шуурган дундуур түрэгшэд» гэһэн романуудые Максим Горькийн «Буревестник тухай дуу» буряад уншагшадта бэлэглэбэ.

Тэрэнэй ирагуу, хурса удхатай тэрэ үеын байдалай бүхы шэнэ юумые магтан дуулаһан уран гоё шүлэгүүдынь, һонирхомо үльгэр, онтохонуудынь, эрхим һайн оршуулгануудынь һургуулида ябахадаа, миниий шүлэг бэшэжэ туршаха хэрэгтэм аймагай багашуулай олимпиадын ендэр дээрэһээ олон зуугаад хүн зоной урда эгээ түрүүшынгээ шүлэг уншажа, бэлэгтэ, грамотада хүртэхэдэм, ехэ тулхисэ боложо үгэһэн, тамиргүйхэн бэлигтэм дали ургуулһан юм гэжэ һанадагби.

Нютагайнгаа суута поэт Бавасан Абидуевай мэндэ байхедань уулзаашьегүй һаа, би тэрэнние, тэрэнэй гушаад богонихон наһандаа хэжэ үрдиһэн тон ехэ хэмжээнэй зохёохы ажал ябуулгые ухаандаа холо хадуун ябадагби!

Алексей БАДАЕВ,
поэт, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата худэлмэрилэгшэ.

УУЛЗААШЬЕГҮЙ ҺАА...

Буряад совет литературын үндэһэ һүүри табилсагшадай нэгэн, бэлигтэй журналист, элитэ поэт, оршуулагша Бавасан Доржиевич Абидуевай түрэһөөр 70 наһанай ойдо зорюулагдаһан баяр ёнололой үдэшэн Оронго тосхондо үнэргэгдэһэн саг мэнэ һаяхан шэнгөөр һанагдаха юм.

Буряадай арадай уран зохёолшо, эличэ драматург, нинтын ажал ябуулагша, эна нютаһаа гараһан Намжил Гармаевич Балданогой хүтэлбэрилжэ ошоһон уран зохёолшодой бүридэлдэ уран зохёол шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Цырен-Аюшиев Дугаринимаев, прозаигууд Цырен Галанов, Доржо Эрдынеев, мэдэдэжэ поэт Дольен Мадасон гэгшэдтэй хамта би — Оронгын голой түлөөлэгшэ оролсоо бэлэйб.

Үгэ хэлэгшэдые нариилаар анхаран шагнажа һуулһан бүүрал сагаан толгойтой аба, ажалнэрэй, эдир багахан үхибүүдэй нюур шарайе адаглахадаа, нютагайнь хүбүүн Бавасан Абидуевай нэрэ соло, гайхамшаг мэргэн зохёолнуудынь тэдэнэй тон дутэ, дурлагдедэг, баяр омогорхол түрүүлдэг юм байна гэжэ тиихэдэ ухаандаа хадуугаа һэнби. Дээрэ хэлэгшэмни ганса энэ ушараар баталагдана бэшэ, харин Буряад ороной холо, ойрын алишье нютагуудаар «Бахарда, Бавасан Абидуевай зохёолнуудые мэдэхэгүй хүнэй үгы байдаһаа элирхэйлэгдэнэ гээшэ.

Уран зохёолшын литературна ажал ябуулгада зорюулагдаһан һонирхолтой тэрэ хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан зарим уран зохёолшодой, Бавасан Абидуевтай багаһаа нухэсэжэ ябаһан, тэрэнние һайн мэдэхэ хүнүүдэй олонхидойнь мүнөөдэр манай дүнда үсы байһаниинь харамтай юм. Тэдэ яахаб даа — сагай гүйдэл толгой, баигаалиин жама ёно хубилшагүй гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди. Тиигээд лэ ажабайдалай юрьеэн соо тэрэ гаһэдэ тэгшэ арбан жэл үнгэршэбэл даа!..

Уран зохеолдо эллэб газэр нютаһаа ерэдэг. Ой тайгата, хада уулата хизааһаа, сүл губиһаа, уужам сэлюун талаа, юрьемэ томо хотоһоо, бишыхан тосхоноо, гансахан айлһаа ерэдэг гэшэ. Хамар-Дабаанай шэлэнэй харьялаг урдадэг Оронго голой харьяата Янгаажан нютаһаа Бавасан Абидуев манай буряад уран зохеолдо, бүхы совет литературада ерэһэн намтартай. Тэрэнэй гараһан тоонто нютаг гээшэ уран зохёолшодо үгаа ехэ удха шанартай байдаг. Балшар баге, эдир залуу наһанай уярма һайхан дурдалгануд тэрэнэй зохёолнуудта удха шэнжэ олгожо, эршэ зоригоор хүбшэлдэг ха юм даа.

Бавасан Абидуевай зохёолнууд соо Янгаажан, Оронго гэхэ мэтэ нютагуудай нэрэ үсөөнөөр ушаржашье магад. Тиигэбшье зохёолойнь мүр бүхэн Оронгын голой, Янгаажамай талын ая гангын хангалаар, бургаһа мүшэрэй дабирхайнь үнэрөөр, адууһа малайнь маяагаар, мөөрөөгөөр, солбон габшагай хүбүүд, басагадайнь солгёон аялга дуугаар дүүрэнхэй, шэнхинэн соностожо байхадал гэхэ юм.

Бавасан Абидуев Намжил Балдано үйрой залуу наһандаа дуулалдажа ябаһан «Хада дэрэ гарахадам, хабтагай Оронгын гое гэшэнь», али үгыш һаа, «Оронгын татуур гүнэгыш һаа, унаган борым хоолойсоо» гэһэн дуунуудай аялгануд энэ ушарта эзэлдэгүй һанаанда ороодхихо юм.

Бавасан Абидуевай тоонто Янгаажан, Намжил Балданогой түрэһэн Нарһата-Толгой гэжэ нютагуud хоорондоо хэдэн модоной зайтай юм. Намжилһаа хоёр наһа дүү Бавасан хүбүүн аха нухэрөө дахажа комсомолдо орсһон, станична һургуулида удаан бэшэ саг соо һурааһан, эниитын ажалда хабаадалсажа эхилэгэн байгаа. Тиимэһээ бэлигтэй хүбүүдэй хүбиэ заяанай наһанайнь сэашаниг харгы замда нютагайнь бүхэ холбоо барисаатай байһаниинь гайхалгүй. Тиимэһээл тэдэнэй түрүүшын зохеолнуудай мүрнүүд тоонто газарһаа эхитэй бишүү.

Би Бавасан Абидуевые нюдөөрөө хараха, уулзажа, гарыень бариха хүбигүй байһан хүнби. Нэгэ бага залуудагаа гээшэ һаабаа даа. Манай Хурамша нютагай арья-тарья хада уулануудтай, удхэн ногоон шугы бургаапатай, ой модотой, сэб хүйтэн уһан булагуудтай, тунгалаг һайхан агаартай Мэхэртэ гэжэ газарта Бавасан Абидуевай үни хада амархадаа, эун нажартаа байха гэжэ барюулһан гэр дайнай һүүлэй үеын жэлнүүдтэ харлажа һуудаг бэлэй. Намжил Гармаевич Балданотой һүүлдэ Мэхэртын аршаанда гэр бүлөөрөө хамта амаржа байхадаа: «Буряад литературын багашуулда зорюулагдаһан классическа зохёолнуудай нэгэн «Тэхэ бабаныи түүхэ» гэжэ үльгэрэй зарим мүрнүүд эзэхэн гэр соо бэшэгдэнэй байгаагүй юм аа гү» гэжэ тухайлан хөөрэлдэдэг һэмди. Үгыш һаа, буряад литературын алтан жасада тэрэнэй үлөөһэн мухэшэгүй зохёолнуудай зариманиинь эндэ лаб лэ мүндэлһэн байгаа ёнотой.

Гоё зурагуудаар шэмэглэгдэнэй, хуушан латаар барлагданхай «Барон Мюнхаузенай ушарлта ябодалнууд», «Үбгэ-Жэбжээнэй мэргэн» гэхэ мэтэ номуud гүшаад онуудан багашуулай сэдьхэл мэдэрэлэй хүгжэлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлһэн юм. Бавасан Абидуевай зохёоһон нимгэхэн аад, зохидхоноор хэблэгдэнэн номуud дайнай үрдахи жэлнүүдтэ хойно хойноһоо гаража, багашуулые ехэтэ баярлуулаа бэлэй. Нэмээнгүйгөөр хэлэхэдэ, бидэ — үхибүүд тэдэ номуудые баяр баеһээ эзэлээлэн абажа, хахартаень «Шаалай Шаанай хоёр», «Эрэзн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Котии баатар, «Тэхэ Бабаныи түүхэ» гэһэн үльгэрпоэмэнүүдые «Үрэмшөө», «Мууга багша», «Бүргэд хаан ба тэрэнэй хатан» гэжэ онтохонуудые уншадаг, сэзэжэлдэдэг бэлэйбди. Эдир багахан наһанай жэлтэй һайхан сүүрэн мэтэрэ тэдэ зохёолнууд сэдьхэл зүрхэндэм мүнөөшье болотор соностожо байдаг лэ!

Мүнөө үеын багашуулай зохёол тухай хэлэхэ болоо һаа, Буряадай номой хэблэлэй дээрэ дүрдагдаһан зохёолнуудые гоё һайхан үнгэтэ зурагуудаар шэмэглээд, томошог хэмжээтэйгээр, олон хэһэгээр барлан гаргаа гэшэ һаа, үндэһэн хэлэнэйнгээ хүгжэлтэдэ, залуу үетэниие Эхэ орондоо, арад зондоо дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ ямар ехэ туһатай байха бэлэй!

Үхибүүд һургуулида ородой агуулхэ классигуудай, совет, буряад уран зохёолшодой шэлэгдэмэл зохёолнуудтай анга түрүүн танилсадаг гээшэ. Агуулхэ Пушкинай «Үбэлэй харгы», «Үүлэн» «Намар», Лермонтовай «Далбага», «Бородино» гэхэ мэтэ ганхамшаг бүтээлнүүдэй хажуугаар Бавасан Абидуевай «Үүлэн», «Наранай түяа» «Губшуур», «Сонхоор малайһан һара» гэхэ мэтэ шүлэгүүд эдир наһанаймнай арюун һайхан дуурсхаал болонхой.

Бавасан Абидуевай бэлигэй үшөө нэгэ самсаал гэхэдэ оршуулагшын ажал болоно. Марксизм-ленинизмын зохеолнуудые оршуулхаһа гадна, тэрэ Николай Островскийн «Булад яажа хатуужааб», «Шуурган дундуур түрэгшэд» гэһэн романуудые Максим Горькийн «Буревестник тухай дуу» буряад уншагшадта бэлэглэбэ.

Тэрэнэй ирагуу, хурса удхатай тэрэ үеын байдалай бүхы шэнэ юумые магтан дуулаһан уран гоё шүлэгүүдынь, һонирхомо үльгэр, онтохонуудынь, эрхим һайн оршуулгануудынь һургуулида ябахадаа, миниий шүлэг бэшэжэ туршаха хэрэгтэм аймагай багашуулай олимпиадын ендэр дээрэһээ олон зуугаад хүн зоной урда эгээ түрүүшынгээ шүлэг уншажа, бэлэгтэ, грамотада хүртэхэдэм, ехэ тулхисэ боложо үгэһэн, тамиргүйхэн бэлигтэм дали ургуулһан юм гэжэ һанадагби.

Нютагайнгаа суута поэт Бавасан Абидуевай мэндэ байхедань уулзаашьегүй һаа, би тэрэнние, тэрэнэй гушаад богонихон наһандаа хэжэ үрдиһэн тон ехэ хэмжээнэй зохёохы ажал ябуулгые ухаандаа холо хадуун ябадагби!

Алексей БАДАЕВ,
поэт, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата худэлмэрилэгшэ.

ОНТОХОН, ҮЛЬГЭРНҮҮД ТОН ХЭРЭГТЭЙ

Буряад совет литературын үндэһэ һүүри табилсагшадай нэгэн, оюун бэлигтэ поэт Бавасан Доржиевич Абидуевай түрэһөөр 80 жэлэй ой манай һургуулинуудта үргэнөөр тэмдэглэдэжэ байна. Бүри 30-аад онуудһаа бүхы буряад һургуулиин учебникууд соо Бавасан Доржиевичай түрэл нютагайнгаа, дэлхэйн байгаалиие, ой тайга, губи худее, уһа нуурнуудые ехэ гоёор, үнэгэ шэрэ һайхантайгаар магтан дуулаһан, түрэл арад зоной нэгэ хэжэ байһан ажалай үрэжэлтэ ехэ ашые харуулһан зохёолнууд ороһон юм. Эдэ зохёолнуудыень нэрлэбэл, иимэ: «Манай герб», «Асдэр», «Алтан далай», «Эхин тэмдэг», «Хорин жэлэй баяр», «Һунгалтын удэр», «Сонхоор малайһан һара», «Хабарай удэшэ», «Алдар сольетнай дуулалгаб», «Үншэн түүхэн», «Самолет» гэжэ поэмэ арадтаа мэдэдэжэ болоһон «Шаалай Шаанай хоёр», «Эрэзн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Тэхэ Бабаныи түүхэ» гэхэ мэтэ үльгэрнүүдынь манай һураг шадаг дүнда мэдэдэжэ болонхой, тон ехэдэ уншагдадаг зохёолнуудынь гээшэ.

Эдэ зохёолнуудые бидэ багашуулда зорюулагдаһан гэжэ хэлэнэбди, Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй удхаар, уран һуруулгын [illegible]аар хаража үзэхэдэ, Бава[illegible] Абидуев үхибүүдэй абар[illegible]ч, психологие һайса мэдэ[illegible]льгэрнүүдынь арадай [illegible]йхэн үгэ баяртай, [illegible]урса һонор, хуряанги тобшо, үхибүүдэй номдо Бэйха ёнотой зүйлнүүд, үхибүүдэ зорюулһан зохёолнуудаар бүхы эрэлтые хангаха хамаг шанартай юм. Поэдэн бүтээлнүүд соохи геройнуудай сэдьхэл, абари сан, хэһэн хэрэгүүд эдир уншагшадай сэдьхэлдэ тон хадуугдама, манай үхибүүдэй ажабайдалда дурлаха, дүндаа эбтэйнүүд бэйха хэрэгтэнь тулаһанэ.

Жэшээнь, «Самолёт» гэжэ түрүүшынь поэмыень 6-дахи класста үзэхэдээ, һураг шад ехэ һонирхолтойгоор уншаад, бэлдэр сэзэжэлдэдэг. Поэмын удхаар хөөрэлдөө хэхэдэ. Цыдэн летчик, үнэхөөрөө арадай дүндэһаа дэбжэн гараһан баатар зоригтой хүбүүн гэжэ тобшолол гарганабди. Энэ зохеол мүнөө болотороо һонирхолтой, һайшаалгай зандаа, эрхим һайн зохёолнуудайнь нэгэн юм.

Түрэл арадайнгаа түүхэтэ замаараа хүгжэн дэбжэхые Б. Абидуевай зохёолнуудһаа омогорхон баясан хараанебди. Манай түрүүшын суута үянгата поэдэй шүлэгүүд он жэлэй ошохо бүри хонгёо хурса болоно. 50-яад жэлэй аугаса соо буряад һургуулиин үхибүүдэй наада зугаа Бавасан Абидуевай зохеолнуудаар үнэрэг: уран хурса үянгата шүлэгүүдыень сэзэжэлдэнэбди гүнэгы удхатай үльгэрнүүды ень наадан болгожо табинабди, сүлсо сагтаа һонирхон үншанабди. Мачай багшанар халагламаар юумэн юуб гэдэ, иимэ уран найруулгатай ирагуу хурса буряад хүүгэдэ зорюулагдаһан зохёолнуудые үшөөл үсөөн байһаниинь, мүн бии зохёолнуудай тон багаар, уран һайхнаар шэмэглэгдэнгүй гаргагдадаг байһаниинь болоно. Мүнөө үедэ эдир залуу үетэниие түрэл хэлэндээ дуратайгаар, арадайнгаа ёно заншал алдангүй, саашань бүри үргэдхэн хүгжөөхэ сагта хүүгэдтэ зорюулһан шүлэгүүд, дуунууд, эүжэгүүд, рассказууд, онтохон, үльгэрнүүд тон хэрэгтэй болоод байна.

Ж. ЖАМБУЕВА,
Улаан-Удын 1-дэхи интернат һургуулиин буряад хэлэнэй багша.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ШЭНЭ ПОЛИКЛИНИКЭ

Кабанск һуурин ажаһуугшад, эмшэлэгшэд һаяхан гурбан дабхар шэнэ поликлиникэтэй болобо.

— Шэнэ поликлиникээ үнихэн лэ хүлеэгээбди. Арба гаран жэлэй туршада (1974 ондо эхилээ һэн) барилга унжагайраа. Бидэ, медигүүд, барилгые түргэдхэхын тула еөһэдөө эндэ ерэжэ хүдэлдэг һэмди. Тиигэжэ манай коллектив 150 үдэр энэ барилгада хүдэлөө,— гэжэ районой ахамад врач Василий Еремеевич Иванов хөөрэнэ.

Нэгэдэхи дабхарта үбшэн һэргылдэг отделени, үхибүүдэй поликлиникэ байрлаба. Эмшэлэлгын шэнэ техникэ худалдан абтаа. Үхибүүдэй эд бараан, нааданхайнууд мүн лэ бии. Хоёрдохи дабхарта — эхэнэрнүүдэй консультаци. Хэзлитэй эхэнэрнүүдэй амардаг таналга, үнгэтэ телевизор эндэ бии. Гурбадахи дабхарта хирургическа отделени байрлаа.

Шэнэ байшанда орохондоо медигүүд баяртай. Гэбэшье, эндэ шудэнэй үбшэ аргалдаг отделени бухыдөө багтаагүй. Шудөө үбдэһэн хүндэ түрүүшын туһаламжа үзүүлхэ хоёрхон лэ креслэ шэнэ поликлиникэ соо табигдаа. Подвал соо граждан оборонын, эмшэлэлгын техникын кабинедүүд, архив байрлаба.

— Эдеэ шанадаг шэнэ кухнитай болохобди. Мүнөө тэрэ баригдажа байна. Саашадаа поликлиникые үшөө ехэ болгохо һанаатайбди. Энэ хэрэгтэ райсоведэй гүйсэдхэхэ комитет бидэндэ туһалха гэжэ найданабди,— гэжэ Василий Еремеевич хэлээ һэн.

Н. ПИЧУЕВА.

ЭРТЫН УРГАСА

Манай районой дунда һургуулинуудай шабинар модо тариха, овощ ургуулха угаа дуратай. Улаан Малшан нютагай дунда һургуулиин дэргэдэ теплицэ баригданхай. Эндэ үгэрсэ, укроп, мангир, редис, сэсэгүүд таригдадаг. Үхибүүд нютагаархиндаа редис, мангир худалдана. Мартын 8-най һайндэртэ эхэнэрнүүдтэ гое һайхан, хангалтама сэсэгүүдые барюулаа. Үхибүүд биологиин багша Н. В. Сазоновагай ударидалга доро эндэ худэлнэ.

В. ЖАМБАЛОВ.

Яруунын район.

БЭШЭГЭЭР ЭЛЬГЭЭХЭБДИ

Афганистанда баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдэй дурасхаал мунхэлхэ, сэрэгшэ-интернационалистнарай баатаршалгэ, габьяа харуулха зорилготойгоор Загарайн районой пионернүүдэй байшангай дэргэдэхи музей, районой сэрэгэй комиссариат, ветеранудай совет, соёлшод, комсомолой райком ба районой фильмотекын худэлмэрилэгшэд сэрэгшэ-интернационалистнарай слет үнгэргэбэ.

Сэрэгшэдэй эжынэр, түрэлхид энэ слёдто уригдаа. Районой «Вперед» газетын тусхай хууданан тус слёдто зорюулагдаһан байгаа. Энээн тухай радиогоор дамжуулга хэгдэ. Слёт ехэ һонирхолтойгоор, олониктын үргэн хабаадалгатайгаар үнгэрөө.

Энэ һайн эдэбхи үүсхэл ондоо районуудаар дэмжэгдэжэ, нимэрхүү хэмжээнүүд олоор үнгэргэгдэхэ ёһотой гэжэ һанагдана. Загарайн ба республикын фильмотекэнүүдтэ хандажа, слёдой программа, сценари, радиогоор дамжуулгын найруулга хододоо абажа болохо. Мүн лэ эдэ бүгэдые бэшэгээр эльгээхэ аргатайбди.

Р. ТРОФИМОВА,
республикын Эрдэм-һуралсалай министерствын фильмотекын директор.

СОГ ЗАЛИТАЙ КОМСОРГ

Хэрэн тосхоной интернат һургуулида һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд хододоо үнгэргэгдэжэ, ажабайдал бурьялжа байдаг заншалтай. Эндэ һаяшаг бүхы районой һургуулинуудай, эмхи зургаануудай команданууд мини-футболоор мурысөө үнгэргөө һэн. Интернат һургуулиин шабинар Зүүн-Мүрэн Жэмһэг нютагуудай дунда һургуулинуудай командануудые илажа, Зүүн-Холбоон нютагай командада шүүгдээ.

Һурагшадай хабарай амаралта эндэ эмхитэйгээр, һонирхолтойгоор үнгэрөө. Библиотекэдэ һонин стенднүүд, хэмжээ ябуулганууд эмхидэгдээ. Үхибүүд оронойнгоо хотонуудаар аяншалжа, амаржа, сэдьхэлээ ханангы дахин һуралсалаа үргэлжлүүлбэ. Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулганууда интернат һургуулиин комсомолой организацин секретарь Лариса Андреевна Моглоевагай оруулһан хүбита ехэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хэрэн тосхоной интернат һургуулиин комсомолой организацин секретарь Л. А. Моглосва пионернүүдэй дунда.

В. ПЛУТТЫН фото.

О ВЫСТАВКЭДЭ БЭЛДЭНЭ О

ДОСААФ-ай обкомой албаная нохойнуудые һургадаг республиканска клубай гэшүүд мүнөө үедэ ехэ сүлөөгүй. Эдэнэр Москва хотодо В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Центральна стадион дээрэ үнгэргэгдэхэ албаная нохойнуудай выставкэдэ хабаадахаяа бэлдэнэ. Уласхоорондын кинологическа федерациин эмхидхэһэн энэ выставкэдэ хари үгэнүүдэй судьянар олоор уригдаа.

Мүнөө дээрээ республикынай нохой һургагшад һайн үүлтэрэй нохойнуудые шэлэнэ, шадабариие шалгана, һургана.

Т. НАГАЕВА,
манай штатнабэшэ корр.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ОРШОНДО

Буряадай хүдөө ажахын институтда һурадаг монгол студентнэр совет нүхэдтэеэ хамта бүхэ барилдааагаар һаяшаг мурысөө үнгэргэбэ.

Түрүүшын үүлзалгада монгол студентнэрэй команда илаа. Харин хоёрдохёо үүлзахадаа, совет студентнэр түрүүлээ юм. Зооинженерэй факультедэй нэгэдэхи курсын тува һанай студент Куллер Шолбон эгээл эрхим бүхэ барилдааша гэжэ тодорбо. Куллер багаһаа хойшо тува һанатанайнгаа куреш гэжэ бүхэ барилдаагаар бүеэ һоридог байгаа юм. Тиимэһээ тэрэнэй амжелта — хэдэн жэлэй һорилгын дүн. Удаань эндэ лотерей наадалга болоо. Эб найрамдалай оршондо үнгэрһэн эхэ хэмжээн бултанда һаишаагдаа.

Т. ПНЕВА.

ХЭН, ХААНА ОШОХОБ?

▽ Алдар Солын бүхы гурбан шатын орденто П. А. Радикальцевай дурасхаалда зорюулагдаһан нитэ-агитационно хүнгэн атлетикын үрилдаан амаралтын үдэр 12 часта эхилэ. Тэрээндэ хабаадагшад Спортын байшанһаа шэлэй заводон һуурин хүрэтэр үрилдаха юм.

▽ «Тэрэнги» гэжэ шанда хүртэхын түлөө футболоор Улаан-Удын түрүү һуури эзэлхын түлөө хабарай мурысөөн үргэлжэлһөөр. Мурысөөндэ хабаадаһан 30 команда гурбан бүлэг боложо хубаараад наадана. Нинслэл хотын стадионууд дээрэ 14 часта эхилхэ.

▽ Зүүн Сибириин технологическа институтдай комплексно спартакиадын мурысөөнүүд үргэлжэлһөөр. Мүнөөдэр баскетболоор мурысөөн үгөөнэй 10 часаа хүбүүд болон басагадай дунда үнгэргэгдэхэ.

▽ Нэрин сэмбын комбинадай спортын клубай шанда хүртэхын түлөө столой теннисээр үйлэдбэриин коллективүүдэй мурысөөн 10 часта захалха юм.

▽ Шатараар нэгэ үдэрэй мурысөөн Улаан-Удын локомотив-вагон зэһабарилгын заводой шатарай клубта болохо. Наадан 10 часта эхилхэ.

АНХАРАГТЫ: ҺАЙРАМ!

Хизаар дайдедамнай үдэрһөө үдэртэ дулаан боложо, «алтанхан хабарнай ойлшалан ерэнхэй». Энэ зохид сагта газаагуур сэнгэхэ дуран хүрэнэ. Хаа хаанагүй хабтагер таляан тогтоно, шолшогонолдон урдаһан һайрамай уһан горхонууд, нуур сөөрэмүүд руу урдан ороно. Мүльһэнэй ябаха үедэ гол мүрэнүүдэй эрье хэмхэрэн унажа болохо бшуу.

Уһан дээрэ ямар нэгэ аюулай тохёолдохогүйн тула багшанар, түрэлхид «голой эрьдэ, мүльһэн дээрэ бү наадагты» гэжэ үхибүүдтэ ойлгуулха, һэргылхэ ёһотой. Һургуулинуудта ганса һурагшадтай бэшэ, мүн түрэлхидтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ март—апрель һаранудта һайрамай үедэ зургаан хүн, тэрэ тоодо хоёр хүүгэд уһанай аюулһаа наһа бараа бшуу.

Ямар мүльһэн бүхэб гэжэ тодорхойлжо шадаха гүт? Хүхэ-ногообтор үнгэтэй мүльһэн бүхэшэт байха. Шарлаһан, сайраһан мүльһэн ехэл найдамгүй. Элдэб үргамал, модонуудые барижа хүрэһэн мүльһэн мүн лэ хэмхэржэ унахаар бэлэн болоһон гэшэ.

Үхибүүд һонюша гэжэ эли. Тиимэһээ эдэнэр мүльһэнэй ябахые адаглахаяа гол руу ошожо, тэндэ наадажа магадгүй. Эдэнэй элдэб гэнэ аюулда орохогүйн тула, түрэлхид, багшанар һэргылэжжын хүдэлмэри бүхы аргаараа ябуулха үялгатай.

Мүльһэн дээрэ загаһа баридаг хүнүүд энэ хэрэгэйнгээ өөртөөшье, ондоо хүндэшье аюултайень ойлгожо, агнахаяа болихо ёһотой. Загаһашанай соолоһон нүхэн һүниндөө нимгэхэ мүльһөөр хушагдажа, болгоомжогүй ябаһан хүнэй тэрээн руу унаха аюул боложо магад шуу.

Гэнэ аюулай тохеолдоо һаань, мэгдахэ хэрэгтэй, мүльһэнэй эрмэгтэ гараараа аһалдахагүй: мүльһэн бүри хэмхэрхэ бшуу. Нүхэнэй нэгэ эрьедэнь нюргаараа гу, али үбсүүгээрээ шангга тулаад, гарнуудаа хажуу тээшэнь үргэнөөр хаяад, хулнүүдээ нүгөө эрье дээрэ гархаяа оролдого хэрэгтэй. Нүхэнэй ехэ, хулнүүдэй нүгөө эрье тээшэ хүрэхэгүй байгаа һаань, тэрэл шэгээрээ, тамарһан шэнгеэр хулнүүдээ хүдэлгэн, нүгөө эрьедэ һолжороп дүтэлхэ шухала. Хэбтэһэн зандаа мүльһэнэй эрье дээрэ гараха хэрэгтэй.

Һайрамаи үедэ болгоомжотой, һэримжэтэй бэшэтыт! Уһанай аюулда орохон хүнүүдтэ туһалхаар хододоо бэлэн ябагты!

С. ХАРХАНОВА,
ОСВОД ой республикын советдэ ахалагша инструктор.

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МӨДӨӨСӨНӨ

СЭДЬХЭЛ БАЯРЛУУЛНА

Гусиноозерск хотын «Гусиноозерскуголь» гэжэ худалдаа наймазнай 10-дахи магазинай наймаашад даинай ба ажалай ветерануудые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангадаг юм. Эдэнэр аха нүхэдтөө хүндэмүүшэ зохидоор хандажа, эрилгыень гүйсэд дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэдэг, суглааануудтаа уридаг заншалтай.

Һая үнгэрһэн суглаанда даинай ба ажалай ветерануудые — В. К. Ушакова, В. В. Собачкина, Н. М. Ефименко гэгшэдые урижа, амтатай эдеэ хоолоор, сайгаар хүндэлһэн байна. Даинай ба ажалай ветеранууд дайшалхы ба ажалайнгаа замууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Тус магазиниие даагша В. А. Дворникова наймаалагшадаи ажал, зорилгонууд тушаа айлшадтаа хөөрэжэ, ерэһэндэнь баяр баясхалан хүргэбэ. Иимэрхүү хумүүжүүлхы удхатай уулзалганууд үндэр наһатай ветерануудай сэдьхэл баярлуулна бшуу.

* * *

«Шахтер» стадион дээрэ «Элүүр энхын үдэр» гэһэн һайндэр үнгэрбэ. Энэ һайндэртэ һурагшад, багшанар олоороо сугларжа урилдаанда, аргамжа таталгада, гиир үргэлгэдэ, буряад ба яхад арадай мурысөөнүүдтэ хабаадаа. Гусиноозерск хотын 1-дахи дуулда һургуулиин шабинар энэ һайндэртэ ехэ эмхитэйгээр хабаадажа, түрүү һуриннуудые эзэлбэ. Мурысөөнүүдэй һүүлээр үхибүүд амтатай тортоор хүндэлүүлжэ, гар бэлэгүүдээр урмашуулагдаа. Хотын нүүрһэнэй уурхейн эмхи зургаан энэ хэмжээ ябуулгада мүнгэ гаргашалаа, шэнгуудые худалдан абаа юм.

С. ДАМДИНОВ.

ҺУРАГШАДТА, МАЛШАДТА АЙЛШААР...

Сэлэнгын районой Ташар нютагта буряад совет литературын үндэһэ һуури табигша Х. Н. Намсараевай зуун жэлэй ондо зорюулагдаһан литературна үдэшэ үнгэрбэ. Районой һургуулинуудай ба хүршэ Хяагтын ба Зэдын районуудай һурагшад эндэ олоор суглараа. Худөөгэй библиотекарь С. Б. Дарханова, Сэлэнгын районой библиотечнэ системые даагша М. Д. Барановаа, районой һуралсалай таһалай худэлмэрилэгшэ В. Д. Ринчинов гэгшэд эмхидхэлэй ехэ худэлмэри эндэ ябуулһан байна. Һурагшад элитэ буряад уран зохёолшын шүлэг, рассказуудые уншаа, зохёолнуудаинь найруулгаар зүжэг табаа.

Энэ литературна үдэшэлэ поэдууд Цокто Номтоев, Баир Дугаров, эрдэмтэд Б. Д. Баяртуев, Б. Д. Доржиев гэгшэд хабаадаа.

Б. ЖИГМЫТОВ.

МЭДЭЭСЭЛ

Апрелиин 11-дэ 2-дохи программаар, 11 час 25 минутада.

Бүхэсоюзна түүхын-патриотическа «Мемориал» бүлгэмэй республиканска отделениин эмхидхэн байгуулгын конференци апрелиин эсэс тээшэ болохо байна.

«Гэмтэ ябуулгын элирүүлэгдэгүй дээрэһээ хэрэг болоулагдаба» гэһэн һанаа зоборитой удхагүй мүрнүүдые таанадай хүн бүхэнтнай уншаһан байха. Сталинизмые бурууша-аһан сүүд болоулагдаха аргагүй. Ямаршье эзэмэгүйгөөр аймшагтай лагерьнуудта эльгээгдэһэн хүнүүдэй, үншэн үхибүүдэй хуби заяанай түлөө, гансал үнэн зүб общество тухай нангин бодолой уг удхые хазагайруулһанай түлөө үйдхар гашуудал хэзээдэшье барагдахагүй.

Гушаад онуудай эсэс багта тушаагдаһан элдэб хүнүүдэй: локомотивна депогой машинист Н. Хамидуллинай, Буряадай гүрэнэй элитэ ажал ябуулагша, эрдэмтэн М. И. Амагаевай, уран зохеолшо Ц. Доной хуби заяан тухай «Хөөрэлдөөн» гэһэн дамжуулгаһаа мэдэжэ абахат. Апрелиин 11-дэ 19 час 25 минутада хоёрдохи программаар тэрэ дамжуулагдаха.

Харин мүнөө дээрээ хэды олон таряашадай, худэлмэришэдэй, коммунистнуудай, комсомолшуудай, партийна бэшэ хүнүүдэй хуби заяан тухай мэдээжэ бэшэ гэшэб, һэргээгдэгүй нэрнүүд, гүйй архивууд, ... то-зурагууд ... үшөө хэды олон ...

Дамжуулгын ... нутын туршада ... эмхидхэн бай... ренци үнгэрэг... гэһэн телефон... асуухадатай б... лагдажа байгаа... хитэдэй бүлэгэ... та хэрюусаха. ... недһаа дурадаа... нэбди.

ТЕЛЕВИДЕНИ

ПОНЕДЕЛЬНИК, 10
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
Москва. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильмнүүд. 10.20—Футболой шэнжэлэл. 10.50—«Необыкновенная выставка»—уран һайханай фильм. 12.20—Шэнэ һонин. 12.30—Поволжиин арадуудай хатар. 12.50—«Анамитадай аймагта». 16.30—Шэнэ һонин. 16.40—Балетнэ хүгжэмэй концерт. 17.00—Латвиин арадаи театрнуудай хүгжэлтын асуудал тухай баримтата фильм. 17.20—«Эжы, аба, бидэ гурбан». 17.50—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 18.50—Баримтата фильм. 19.15—Футболой шэнжэлэл. 19.45—Мультфильмнүүд. 20.05—Суздаль хотодо болоһон региональна ажахын тоосоон тухай экономистнуудай бүхэсоюзна зублөөн тухай. 20.35—«А. П. Чеховэй театр». «Вишневый сад». ССР Союзай Гүрэнэй академическэ Бага театраи фильм зүжэг. 22.00—Время. 22.35—«Вишневый сад» фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 23.50 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 00.05—Тео Адам таниие уриная. Хүгжэмтэ дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Парижда ородой сезон». 9.35, 10.35—Н. В. Гоголь. «Мертвые души». 10.05—Итальян хэлэн. 11.05—«Манаи саад». 11.35. 12.35—Биологи. 6-дахи класс. 12.05—«Юумэ харахада туһалдаг тоонууд». 13.05—«Мама вышла замуж»—уран һайханай фильм. 14.25—Шэнэ һонин. **Улаан-Удэ.** 17.20—«Горизонт» киноальманах. 18.00—«Ая-ганга» — телеальманах. (Бурياдаар). 18.45 — Байгал (Буряадаар). 19.10 — Афган студентнүүдэй һайн дуранай зохёохы ажал ябуулгада зорюулагдаһан дамжуулга. 19.50—«Байгал — бултанаймнай баялиг». 20.35—Соносхолнууд. **Москва.** Үлаан-Удэ. 21.00—«Тема Телевидения». «Фараон»—Лондонин худэлмэри... ритэй уран ... «Легкая работа»... 21.30—«Англи... баримтата фильм... мя. «Тема Телевидения». Үргэлжэлэлтэй уран ... уулзалга. (Үргэлжэлдэг). Баримтата фильм... лөөнэй почто»... жуулга. 00.05 — СССР-эй чемпионнүүд. ЦСКА—«Эхо»—долоон хоногой үилэ хэрэгүүд».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Москва. 9.00—«Зарядкада зогсогты!» 9.20—«Мы и наши лошади» — уран һайханай фильм. 10.20—Баримтата фильмүүд. 10.55—Поволжиин арадуудай хатар. 11.15—«Укрощение огня» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 12.30 — «Аяншалагшадай клуб». 13.30—Столой теннисээр дэлхэйн чемпионат. 14.10—Уран зохёолшо И. Друциин зохеол бүтээлнүүд ба ниитын ажал ябуулга тухай. республикынхаа ... цистика. 16.05 — ... нүүд. 16.30—Ф... мэдэ хөөрэлдөөны запоздалые ... най фильм. 18.5... фестиваалин ... мүүд. «Зона БАМ жители». (Зүүн ... нохроникын студ... (ЦСДФ). «Леши... жилого человека... ско киностудиг... шүүл дуулана. ... — Мори урилдаа... галан, нойрсогто... 21.15 — Армени... мерна ансамбль. 21.45—«Амар с... 22.00—Время. ... пор СССР-эй чемпионат» (Москва). (Киев). 00.50—С... сэрэг дэлхэйн чемпионат».

АПРЕЛИИН 9-һөө 13 ХҮРЭТЭР

ВТОРНИК, 11
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
Москва. 7.30—«120 минута». 9.35—«Вишневый сад»—фильм-зүжэг. 12.10—Шэнэ һонин. 12.20 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.35—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 16.30—Шэнэ һонин. 16.40—Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 16.50—Ород арадай инструментнүүдэй «Орнамент» ансамблиин концерт. 17.20—Баримтата фильмүүд. 18.00—ЧССР-эй хүүгэдэй фольклорно коллективүүдэй фестиваль. 18.45—Баримтата фильм. 19.00—Компьютертэй хөөрэлдөөн. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Таанад энэхиие хэжэ шадахат». 20.30 — Останкинедахи концертнэ студида багша М. П. Щетининтэй уулзалга. 22.00—Время. 22.35—Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45—Кинорежиссер А. Сокуровой фильмүүд. «Жертва вечерняя», «Московская элегия» — баримтата фильмүүд. 00.30—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 00.45 — Лариса Долина дуулаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Техническэ дэбжэлтэ 9.35, 10.35—Географи 7-дохи класс. 10.05, 12.05—Француз хэлэн. 11.05—ПТУ-гай һурагшадта. Астрономи. 13.05 — «Фараон»—Лондоной полициин хүдэлмэри тухай олон серитэй уран һайханай фильм. «Легкая работа». 1-дахи сери. 13.35 — «Английский сад»— баримтата фильм. 14.05—Шэнэ һонин. 14.15—«Неподражаемый Бестер Китон» — баримтата фильм. **Улаан-Удэ.** 17.35—Баримтата фильм. 18.05—Байгал (Буряадаар). 18.30—«Поэзия». 19.00—Байгал. 19.25—«Хөөрэлдөөн». Түүхын-патриотическэ материал» бүлгэмэй бүлгээй худэлмэри—«Байгалай үмэ...рэ». 20.35—«Соносхолнууд. **Москва.** 20.45—«Аматы, багашуул!» — олон серитэй... он»—олон серитэй... най фильм. «Три зьяны»—2-дохи серия. «Ваш ход...» — фильм. 22.00—Вре... Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45—«Тема». ... табан удэшэ. Поп-хүгжэмэй концерт. Хоккейгээр НХЛ-ын...

СРЕДА, 12
КОСМОНАВТИКЫН ҮДЭР
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
Москва. 7.30 — «120 минута». 9.35 — «Энэ гайхалтай дэлхэй». 10.45—Останкинедахи концертнэ студида багша М. П. Щетининтэй уулзалга. 12.15 — Шэнэ һонин. 12.25 — «Аяншалагшадай клуб». 16.30 — Шэнэ һонин. 16.40 — Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 16.50—А. Даргомыжскиин романснууд ба дуунууд. 17.35 — Дэдэ һурагуулида һургалгын асуудалнууд тухай баримтата фильм. 18.05 — Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 19.05 — Урданай аялга һайхан дуунууд. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Космонавтикын үдэртэ. Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ. 21.00 — П. И. Чайковский. «Спящая красавица», «Щелкунчик», «Лебединое озеро». Баледуудһэ хэһэгүүд. 22.00 — Время. 22.35 — Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45 — Авиациин ба космонавтикын бүхэдэлхэйн үүгэрэ. «Крылья Отчизны»— баримтата фильм. 1-дахи фильм. «Время летать». 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00—«Крылья Отчизны» — баримтата. фильм. 2-дохи фильм. «Рыцари неба».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35 — Оршон тойронгы дэлхэйимнай. 9.55 — Киножурнал. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. Биологи. 11.35, 12.35 — А. Н. Толстой. «Русский характер». 13.05 — «Фараон» — олон серитэй уран һайханай фильм. «Три мудрых обезьяны»—2-дохи сери. 13.35 —«Ваш ход...» — комедиинэ фильм. 14.05 — Шэнэ һонин. 14.15 — «Темэ Телевижнэ» компаниин программа. (Үргэлжэлэл). Поп-хүгжэмэй концерт. **Улаан-Удэ.** 17.30 — Буряад орондо дурэ булгилдаа хүгжөөлгө... — «Микрофон ... Программедэнь ... булын клуб ... 19.35 — «Республи... барилганууд ... 20.35 — Соносхол... 20.45 — «Амгалан ... багашуул!». 21.0... олон серитэй ... фильм. «Визит ве... 3-дахи сери. 21.3... ский дом» — бар... 22.00 — Время. ... тан шэнэдхэлгы... 22.45 — «Темэ Те... бан удэшэ. «Д... «Опекун» серий...

ЧЕТВЕРГ, 13
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
Москва. 7.30 — —120 минута». 9.35 — «Газар дэлхэйн үхибүүд юун тухай дуулана?». 10.20 — «Крылья Отчизны» — баримтата фильм. 1-дахи фильм. «Время летать». 11.20—Шэнэ һонин. 11.30 — «Крылья Отчизны»—баримтата фильм. 2-дохи фильм. «Рыцари неба». 12.25 — Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 16.30 — Шэнэ һонин. 16.40 — Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 16.50—Ород арадай инструментнүүдэй «Орнамент» ансамблиин концерт. 17.20—Баримтата фильмүүд. 18.00—ЧССР-эй хүүгэдэй фольклорно коллективүүдэй фестиваль. 18.45—Баримтата фильм. 19.00—Компьютертэй хөөрэлдөөн. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Таанад энэхиие хэжэ шадахат». 20.30 — Останкинедахи концертнэ студида багша М. П. Щетининтэй уулзалга. 22.00—Время. 22.35—Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45—Кинорежиссер А. Сокуровой фильмүүд. «Жертва вечерняя», «Московская элегия» — баримтата фильмүүд. 00.30—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 00.45 — Лариса Долина дуулаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Байгаали шэнжэлэл. 2-дохи класс 9.55 — Киножурнал. 10.05, 12.05 — Испан хэлэн. 10.55 — Киножурнал. 11.05 — «Эжы, аба бидэ гурбан». 11.35, 12.35 — Хүгжэм. 7-дохи класс. 13.05 — «Фараон» — олон серитэй уран һайханай фильм. «Визит вежливости» — 3-дахи сери. 13.35 Англи хэлэн. 14.05 — Шэнэ һонин. 14.15 — «Домушник» — «Опекун» серийнэ телефильм. **Улаан-Удэ.** 17.35 — «Хүгжэмтэ уулзалганууд». В. Бережков. 18.05 — Киноочерк. 18.15 — Байгал (Буряадаар). Улаан-Удэ. 18.55—Шүгүүдээрэ. 19.55 — Афганистанай уранай сэрэгшэлнистнууд тухай носолнууд. **Москва.** «Амгалан ... нойрсогто шуул!. 21.00 — ... олон серитэй ... фильм. «Свой ... сери. 21.30 — «Бе... шоу». 22.00 — Все... Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45 — «... «Роман» гэжэ се... зүжэг.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Михаил Сергеевич Горбачевой Великобритани албаная хэрэгээр ошоһон тухай ТАСС-ай материал газетын номерто нинтэлэгдэбэ. Мүн энэ хуудаһанда М. С. Горбачевой лейбористнуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан, совет-партийна делегациин Москваагаа бусажа ерэһэн тухаи ТАСС-ай мэдээсэлнүүд тунхаглагдаба.

Үсэгэлдэр Улаан-Удэ хотодо республикын партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан боложо үнгэрбэ. Байгал далайе аршалан хамгаалха, тэрэнэй оршондохи ашагта малтамалнуудые бодомжотойгоор хэрэглэхэ, энэ талаар абтаһан тогтоолнуудаи дүүргэлтын хэр бэлдүүлэгдэжэ байһан тухай асуудалнуудаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев дэлгэрэнгы элидэхэл хэбэ. Энэ зублөөнэй ябаса тухай мэдээсэл газетын нэгэдэхи хуудаһанда үгтэнэй.

«Арендна арга — хүгжэлтын эхин» гэжэ гаршаггай Б. Хобраковой статья номерто уншагшадай һонорто байха.

Арендна харилсаан мүнөө үеын үряа бэшэ, харин ажалша коллективүүдэй үйлэдбэриеэ улам түргэнөөр хүгжөөхэ гол арганууудай нэгэн гэжэ автор энэ статья соогоо хөөрэнэ.

Буряадай АССР-эй финансын министерствын таһагые даагша Г. Цыбикторовай газетэдэ бэшэһэн «Хойто зүгэй ажахынуудаи арга боломжнуудаи саана юун байнаб?» гэжэ гаршаггай статья байха. Республикын хойто районуудай арга боломжонууд тухай автор энэ статья ссогоо хөөрөөд, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин үнэ сэнгые доошолуулха хэрэгнүүдта хэр ябуулга өгөхэ, республикынхаа ... цистика. 16.05 — ... нүүд. 16.30—Ф... мэдэ хөөрэлдөөны запоздалые ... най фильм. 18.5... фестиваалин ... мүүд. «Зона БАМ жители». (Зүүн ... нохроникын студ... (ЦСДФ). «Леши... жилого человека... ско киностудиг... шүүл дуулана. ... — Мори урилдаа... галан, нойрсогто... 21.15 — Армени... мерна ансамбль. 21.45—«Амар с... 22.00—Время. ... пор СССР-эй чемпионат» (Москва). (Киев). 00.50—С... сэрэг дэлхэйн чемпионат».

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА
«Муха-Цокотуха»— в 12. «Красавица Ангара»— в 19.30.
БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ им. Х. НАМСАРАЕВА
«Сказка с грибной начинкой» — в 12. «Далан худалч» (Неуловимый Сэнгээ)— в 19-30.
РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
«Звезды на утреннем небе» — в 14, 19-30.
БУРЯТСКАЯ ФИЛАРМОНИЯ
Концертный зал музучилища (пр. Победы, 17)— концерт лауреата международных и всесоюзных конкурсов, заслуженного коллектива Молдавской ССР, Государственного академического ансамбля народного танца «Жок»— в 19.
«ДРУЖБА»
«Боль молочного зуба»— в 9-40, «Связь через Пиццерию» — в 11-20, 13-50, 16, 18-30, 20-50 (удл.).
«РОДИНА»
«Куда доскачет рыжая пташка»— в 10, 16, «Офицер с розой»— в 12, 14, 18, 20, 21 50.
«ПРОГРЕСС»
Красный —«Данди по прозвищу «Крокодил»—в 9-30, 14-10, 18-50, 20-50, «Рейс —222»— в 11-30, 16 10 Зеленый зал — «Осень, Чертаново...»— в 10, 12, 14, 19-20, 21-20, «Барды»— в 16, 17-40.
«ЭРДЭМ»
Муль фильмы — в 9-40, 12-40, «Дай лапу, друг!» — в 11-10, 14-10, «Беглецы»— в 15-40, 17-30 19-10 21-40.
«ОКТЯБРЬ»
«Калоши счастья»— в 9-10, «Связь через Пиццерию»— в 11, 13, 15, 17, 19, 21.
«АРШАН»
«Приключения Марка Твена» — в 17. «Узник замка Иф» (фильм 2 й)— в 19, 21.
«ВОСТОК»
«Ико — отважный жеребенок» — в 13-30. «На следующее утро»— в 15, 17, 19, 21.
«ВАЙКАЛ»
«Две соседки мечтают» — «Узник замка Иф» — в 18-30, 20-30.
Видеозал «ОКТЯБРЬ»
«Большой рисковый» — «Красное солнце» 20-10. «Пираты» (2 с.)— в 14 ... 30.
ВИДЕОТЕКА (ул. ...)
«Приключения ... ки» — в 11. «Дни рождения»— в 16 ... верные карты»— ... ние обстоятельств» — «Странная ... Джекла и мистера ... 17-40.
ДК «ТЕКСТИЛЬЩИК»
«Забавы молодых».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2 50 96, приемная—2 54-54, зам редактора—2-68 08, зам. редактора — 2-62-62, отв секретарь—2-50-52, секретариат—2-66 76; отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56 23, промышленности и строительства—2 61-35 сельского хозяйства—2-64 36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60 21, 2-57 63, информации—2-34-05, переводов—2-54 93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35 95, собственные корреспонденты п. Баргузин—91-1-44, п. Кырен—91-7-18, Северобайкальск—3... п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 55 Н-004891 Заказ № 83. Индекс 04610

СПОРТЛОТО

1989 оной апрелиин 2-то үнгэргэдэһэн 14-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерэйн главна управлени согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 1.872989 билет ороо. Зургаан номер хэншье тааба-гүй, табан номер (48 карточка) таагшад — 1.170 түхэриг, дүрбэн номер (3.012 карточка) таа-һан хүнүүд — 27 түхэриг, гурбан номер (52.088 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 19.486957 билет ороо. Табан номер (30 карточка) таа-һан хүнүүд — 10 000 түхэриг, дүрбэн номер (4.813 карточка) таагшад—203